

Viktiga aspekter inom socialhandledning som påverkar självständighetsprocessen för personer med AST

En litteraturstudie

Daniel Rylander & Elias Ahlskog

Lärdomsprov

Det sociala området

2023

Lärdomsprov

Daniel Rylander & Elias Ahlskog

Viktiga aspekter inom socialhandledning som påverkar självständighetsprocessen för personer med AST: En litteraturstudie.

Yrkeshögskolan Arcada: Det sociala området, 2023.

Identifikationsnummer:

9094, 9095

Uppdragsgivare:

Arcada Yrkeshögskola

Sammandrag:

Övergången från ungdom till myndig är för personer med AST (autismspektrumtillstånd) ofta svår på grund av bristfälligt stöd. Det finns behov av långvarigt stöd i planering inför övergång, under övergången och efter. Arbetets syfte var att undersöka vilka aspekter inom socialhandledning som påverkar självständighetsprocessen för personer med AST. Arbetet har ett fokus på ett klientcentrerat arbetssätt och empowerment. Undersökningen har utgått ifrån aspekter som genomsyrar socialhandledning som arbetssätt. Det insamlade materialet har speglats mot teori om socialpedagogiskt förhållningssätt och socialhandledning. Undersökningens frågeställningar har varit ”Vilka aspekter inom det förberedande arbetet påverkar självständighetsprocessen för personer med AST?” och ”Vilka aspekter under övergången påverkar självständighetsprocessen för personer med AST?”. Datainsamlingsmetodvalet för arbetet var allmän litteraturstudie. Materialet som litteraturinsamlingen gav har analyserats med hjälp av en kvalitativ innehållsanalys med en induktiv kategorisering. Resultatet har tolkats mot tidigare forskning och teoretiska referensramar. Resultatet från studien visade behovet av ett omfattande arbete där flera aspekter inom socialhandledning är viktiga för övergången, som planering, relationer, miljö, arbetssätt, resurser och professionalitet. Enligt studien behöver det vara ett personcentrerat och relationellt arbetssätt, med fokus på klientens mål där det byggs upp livserfarenheter och arbetserfarenheter vilket behöver ges i ett tidigt skede. En slutsats är att handledningen för personer med AST behöver vara ett omfattande arbete, med behov av en långsiktig personcentrerad plan. Detta med syfte att klienten ska kunna nå sina mål.

Nyckelord: Socialhandledning, unga med AST, klientcentrerat arbetssätt, empowerment, självständighetsprocess, Arcadas yrkeshögskola, utbildningsprogrammet inom det sociala området

Degree Thesis

Daniel Rylander & Elias Ahlskog

Aspects within social guidance to facilitate the transition from youth to adulthood for people with ASD: A literature study.

Arcada University of Applied Sciences: Bachelor of social services, 2023.

Identification number:

9094, 9095

Commissioned by:

Arcada University of Applied Sciences

Abstract:

The transition from youth to adulthood is often difficult for people with ASD (autism spectrum disorder) due to inadequate support. There is a need for long-term support with planning before the transition, during the transition and after. The purpose of this thesis was to examine aspects within social guidance that affect the independence process for people with ASD, focusing on a client-centered approach and empowerment. The thesis has been based upon aspects within social guidance as a way of working. The gathered data was reflected against theory about social pedagogic approaches and social guidance. The research questions in this thesis have been “which aspects within the preparatory work affects the independence process for people with ASD?” and “Which aspects during the transition affect the independence process for people with ASD?”. The data collection method of choice for this thesis was a general literature study. The collected data was analyzed using a qualitative content analysis with an inductive categorization. The result was compared against previous research and our theoretical framework. The result indicated that there is a need for extensive work, where multiple aspects within social guidance are important for the transition outcome, such as planning, relationships, environment, ways of work and professionalism. According to the thesis there is a need for a person-centered and relational way of working, with a focus on the goals of the client, where they can gather life- and work experience, which is needed at an early stage. A conclusion is that social guidance for people with ASD needs to be extensive, long-term, and person-centered. With the purpose of the client reaching their goals.

Keywords: Social guidance, youth with ASD, client-centered approach, empowerment, independence process, Arcada, the educational program of social services

Opinnäyte

Daniel Rylander & Elias Ahlskog

Sosiaaliohjauksen näkökohdat helpottamaan ASD henkilöiden siirtymistä nuoruudesta aikuisuuteen: Kirjallisuuskatsaus.

Ammattikorkeakoulu Arcada: Sosionomi (AMK), 2023

Tunnistenumero:

9094, 9095

Toimeksiantaja:

Ammattikorkeakoulu Arcada

Tiivistelmä:

Siirtymä nuoruudesta aikuisuuteen on usein haastavaa henkilöille, joilla on ASD (Autism Spectrum Disorder), johtuen riittämättömästä tuesta. Tämän vuoksi tarvitaan pitkäaikaista tukea ja suunnitelma, joka tukee tätä siirtymää sekä sen aikana, että ennen siirtymää ja sen jälkeen. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää näkökohtia, jotka helpottavat itsenäisyysprosessi henkilöillä, joilla on ASD. Opinnäytetyön keskiössä on asiakaslähtöinen ja asiakasta voimaannuttava työtapo. Opinnäytetyö perustuu näkökulmiin, jotka sisältyvät sosiaaliohjauksessa käytettäviin työskentelytapoihin. Kerättyä aineistoa on pohdittu sosiaalipedagogisen lähestymistavan ja sosiaalisen ohjauksen teoreettista tietoperustaa vasten. Tutkimuksen kysymykset ovat olleet "Mitkä valmistelutyön näkökohdat vaikuttavat ASD henkilöiden itsenäistymisprosessiin?" ja "Mitkä näkökohdat siirtymävaiheessa vaikuttavat ASD henkilöiden itsenäistymisprosessiin?". Työhön valittiin tiedonkeruumenetelmäksi yleinen kirjallisuustutkimus. Kirjallisuuskokoelman tarjoama aineisto on analysoitu kvalitatiivisella sisältöanalyysillä induktiivisella luokittelulla. Tuloksia on tulkittu aikaisempien tutkimusten ja teoreettisten viitekehysten perusteella. Tulokset osoittivat, että tarvitaan laajaa työtä, jossa sosiaalisen ohjauksen useat näkökulmat ovat tärkeitä siirtymisvaiheessa, kuten suunnittelu, ihmissuhteet, ympäristö, työtavat, resurssit ja ammattitaito. Tämän opinnäytetyön tutkimuksen tulokset viittaavat siihen, että työskentelyn tulee olla henkilökeskeistä ja vuorovaikutuksellista. Työskentelyssä tulee keskittyä asiakkaan tavoitteisiin. Tässä työskentelytavassa elämäkokemukset ja työkokemukset rakentuvat, mikä on tarjottava varhaisessa vaiheessa. Yksi johtopäätös on, että henkilöt, joilla on ASD, tarvitsevat ohjausta, joka on kokonaisvaltaista. Tässä tarvitaan pitkän aikavälin henkilökeskeinen suunnitelma. Tämän tarkoituksena on antaa asiakkaalle mahdollisuus saavuttaa tavoitteensa.

Avainsanat: Sosiaaliohjaus, nuoret joilla on AST, henkilökeskeinen tapatoimia, empowerment, itsenäisyysprosessi, Arcada, sosiaalialan koulutusohjelma

Innehåll

1	Inledning	7
2	Bakgrund.....	9
2.1	Autismspektrum eller AST	9
2.2	Synsätt på personer i autismspektrumet	10
2.3	Utmaningar i skola, boende, arbete och sysselsättning.....	10
2.4	Funktionsnedsättning, funktionshinder & funktionsvariation	12
2.5	Socialpedagogik	13
2.6	Socialpedagogiska modeller	15
2.7	Socialhandledning.....	16
3	Tidigare forskning.....	17
3.1	Litteratursökning	17
3.2	Livskvalité.....	18
3.3	Övergångsperioder	18
3.4	Effektiva interventioner.....	19
3.5	Positiv förändring.....	20
4	Teoretisk referensram för arbetet	20
4.1	Klientmedverkan och empowerment.....	21
4.2	Bemötande och personcentrering.....	23
5	Syfte och frågeställning	24
6	Metodik och arbetsprocess.....	25
6.1	Urvalskriterier	26
6.2	Etiska övervägande	27
6.3	Analys av material.....	28
7	Resultatpresentation	33
7.1	Aspekter inom det förberedande arbetet som påverkar självständighetsprocessen för personer med AST 33	
7.2	Aspekter under övergången som påverkar självständighetsprocessen för personer med AST	35
8	Resultatdiskussion	37
8.1	Vikten av klientmedverkan vid planering, goda relationer och miljö	37

8.2	Arbetssätt, resurser och professionalitet	39
9	Metoddiskussion.....	41
10	Slutsatser och förslag till fortsatt forskning	42
11	Källor	45
12	Bilagor	49

1 Inledning

Människor med olika funktionsvariationer behöver ofta hjälp och handledning i flera aspekter i deras liv. Det är viktigt med en god kvalitet av den service som erbjuds och att det har fäste i det klientcentrerade arbetssättet då alla är unika individer som har olika behov. (THL 2022a, Bergqvist Månsson 2019 s. 8–9)

Vårt lärdomsprov inkluderas i projektet ”Social handledning – innehåll, arbetssätt och metoder”. Detta är ett projekt som är beställt av utbildningsprogrammet inom det sociala området på Arcada. Vi funderade över vilket tema som vi hade velat fokusera på och utifrån temat ”Hur förverkligar man klientcentrerat/personcentrerat arbetssätt inom socialhandledning med klienter med funktionsvariationer?”. Efter att ha fördjupat oss inom ämnet bestämde vi oss att specificera temat till ”Viktiga aspekter inom socialhandledning som påverkar självständighetsprocessen för personer med AST”

Enligt handikappservicelagen (3.4.1987/380, 8§) ska personer med handikapp få rehabiliteringshandledning, anpassningsträning och annan service för att lagens syfte skall nås. Lagens syfte är ”att främja de handikappades förutsättningar att leva och vara verksamma som jämbördiga medlemmar av samhället samt att förebygga och undanröja olägenheter och hinder som handikappet medför.” (Handikappservicelagen 3.4.1987/380, 1§)

Utgående ifrån vad handikappservicelagen (3.4.1987/380, 8§) och vad socialvårdslagen (30.12.2014/1301, 6§) skriver om personer med särskilt behov av stöd och deras rättigheter till en god rådgivning och handledning, så blir målgruppen för detta arbete speciellt och aktuellt i koppling till vårt fokus.

Personer med AST (står för autismspektrumtillstånd, vi använder förkortningen AST i det här arbetet), med förbehåll för att alla är olika och unika, har generellt svårigheter med förändringar, den sociala funktionsförmågan, är vana vid vissa rutiner och har repetitiva mönster. (Boucher 2017 s.10; Wing 2012 s. 25).

Personer med AST är en målgrupp där flera är i behov av stöd för att klara av vardagen. Det här gäller inte minst för att klara av den stora förändringen som sker i personens liv när hen går från ungdom till myndig. Det innefattar även alla rättigheter och skyldigheter som följer med i denna självständighetsprocess.

Detta är ett ämne som intresserar oss då vi båda har en viss arbetserfarenhet med den här klientgruppen samt då ämnet även är relevant för oss i vårt framtida yrkesliv. Arbetet kan hjälpa professionella att förstå och handleda personer med AST i detta livsskede genom att studera och sammanställa fakta om effektivt arbete. Vårt arbete kan fungera som en resurs och ge verktyg till andra som är involverade med denna målgrupp. Syftet med vårt arbete är att ge kunskap om vilka aspekter som kan påverka en självständighetsprocess för personer med AST. Arbetet riktar sig till dem som vill lära sig om temat, arbetar med klientgruppen samt professionella som arbetar inom temat självständighetsprocess. Detta för att kunna skapa en givande klientprocess med större chans för gott resultat.

I projektets ”Social handledning – innehåll, arbetssätt och metoder” bakgrund skriver beställaren om att vikten av socialhandledning har ökat då servicesystemen har vidgats och differentierats. De som söker sig till tjänsterna behöver allt oftare personlig handledning och rådgivning om tjänsterna som erbjuds och villkoren för att få tillgång till dem. Många behöver även handledning och stöd i vardagen.

I vår litteraturgenomgång blev det allt tydligare för oss att detta är något som är viktigt att forska i och vikten av socialhandledning har också ökat för personer med AST för att de inte ska hamna utanför eller exkluderas ifrån till exempel arbetsmarknaden. Vikten av socialhandledning syntes under COVID-19 pandemin och förhoppningsvis förbättras socialhandledningen nu när social- och hälsovårdsreformen trädde i kraft 1.1.2023.

2 Bakgrund

I detta kapitel beskrivs bakgrunden till arbetet. Det innefattar bland annat en genomgång av autismspektrumtillstånd och vilka utmaningar som medföljer diagnosen. Det beskrivs även om socialpedagogiken och dess relevans för klienterna samt andra centrala, relevanta och betydande begrepp.

2.1 Autismspektrum eller AST

Autismspektrum, autismspektrumtillstånd eller engelska ASD (Autism Spectrum Disorder) är paraplybegrepp som innefattar personer som har någon form av autism, Aspergers syndrom eller annat autismliknande tillstånd. Man räknar med att cirka 55 000 människor i Finland befinner sig inom autismspektrumet. (Finlands Svenska Autism och Aspergerförening 2022)

Man vet idag att AST beror på en medfödd avvikelse i hjärnan som innebär att hjärnan tar in, processerar och tyder information på ett annorlunda sätt än andra. Denna kognitiva variation är en orsak till de beteendemönster vi kan se hos personer med AST. Detta är den slutsats man drog i slutet på 1900-talet och även den utgångspunkt man har idag. (Frith [red.] 1998 s. 10 – 12; Finlands Svenska Autism och Aspergerförening 2022)

Personer med AST hamnar ibland inom samma kategori och det finns fördomar om personligheter, karaktärsdrag eller egenskaper inom gruppen, men personer med AST är inte en homogen grupp. Fastän flera personer har diagnostiserats med liknande funktionsvariation så kan vardagen se mycket annorlunda ut och variationen kan ta sig i uttryck på olika sätt och olika svårighetsgrader, d.v.s. det kan lika bra innebära en funktionshöjning som nedsättning (Wing 2012 s. 29–30).

Några faktorer som dock verkar förekomma ofta hos personer med denna funktionsvariation är repetitiva mönster, nedsatt kommunikations- och socialförmåga och brist på fantasi t.ex. när ett barn leker. I vissa fall har också barn med autism svårt att börja prata, dock är detta inte en självklarhet och inte heller ett tecken i sig på autism. (Wing 2012 s. 25–26)

Det verkar inte vara ovanligt att personer i autismspektrumet kan fixera sig vid ett speciellt intresse och ha en över- eller underkänslighet vid t.ex. lukter, känsel, syn och hörsel. (Finlands Svenska Autism och Aspergerförening 2022)

2.2 Synsätt på personer i autismspektrumet

De senaste hundra åren har attityder och synsätt på autismdiagnosen förändrats en hel del. Under sent 1800-tal och tidigt 1900-tal innan diagnosen var känd eller hade ett namn ansågs personer med autistiska beteendemönster vara märkliga och att beteendet berodde på övernaturliga orsaker. Andra förklaringar har också varit att barnet hamnat i psykos eller att beteendet är en följd av dåligt eller otillräckligt föräldraskap. Först under slutet på 1900-talet fick man mera kunskap och nya uppfattningar om autism. Under denna tid började man inse att autism är en fysisk eller neuropsykiatrisk variation som människor föds med, snarare än något övernaturligt eller något som beror på föräldrarnas uppfostringsmetoder. (Wing 2012 s. 18–24)

Trots att man under de senaste 30 åren haft en generell uppfattning om vad autism innebär, så har ändå kunskapen och fakta kring diagnosen ökat avsevärt. Inte bara om t.ex. symptom och beteendemönster utan även en uppfattning om autism som helhet, som i sin tur har påbörjat en förändring i samhället hur man ser på diagnosen. Det har pågått och pågår ännu ett skifte från att se autism som en neuropsykiatrisk sjukdom som man ska ”bota” eller ett handikapp. Nu klassificeras det som en funktionsvariation, ett sätt att se världen annorlunda och ett tillstånd där hjärnan fungerar på annat sätt än för majoriteten. (Fletcher-Watson & Happé 2019 s. 16; Murray 2012 s. 11)

Detta förändrade synsätt har också förändrat hur man jobbar med målgruppen idag, vissa av dessa arbetssätt presenteras i slutet av bakgrunden och i vår teoretiska referensram.

2.3 Utmaningar i skola, boende, arbete och sysselsättning

Steget från skolan till arbetslivet eller från barn till vuxen är ofta ett steg där det ställs nya krav på självständighet, social förmåga och prestationer hos personer. Unga och speciellt unga med AST

är ofta i behov av stöd vid denna övergång (Hager Burth 2020 s. 6; Hallberg & Hallberg 2018 s. 16–17).

Det är viktigt för omgivningen att ha goda kunskaper om vad det kan innebära att ha AST. Det kan vara svårt för många med AST att komma ut i arbetslivet då de ofta kan sakna de sociala färdigheterna som krävs eller förväntas på en arbetsplats. Det kan hända att man känner sig avvikande. Det verkar som genom att arbetsgivare och arbetskamrater har kunskap om ens funktionsnedsättning så kan man få bredare stöd och förståelse samt underlätta den nya situationen man befinner sig i. (Hager Burth 2020 s. 6; Autismforum 2022)

Det kan vara en stor utmaning att flytta hemifrån till ett eget boende för många med AST. Överlag lever inte personer med AST lika självständigt som sina jämnåriga vid vuxen ålder. Personer med AST verkar också leva mindre självständigt än jämnåriga med andra funktionsnedsättningar så som inlärningssvårigheter, intellektuell funktionsnedsättning och känslomässiga störningar. (Autismforum 2022; Hager Burth 2020 s.6)

Det är även olika på vilket boende som passar vem. Någon kanske behöver bo i ett boende med möjlighet till stöd, någon annan i ett boende med regelbundet stöd under hela sitt vuxna liv och vissa bor själv eller med sin familj helt utan stöd. Det kan vara svårt att leva ensam utan stöd med ett större krav på struktur, ordning samt rutiner. Det kräver även ett större krav på den sociala förmågan. Här kan det vara bra för den som lätt drar sig undan att ha en kontaktperson och få hjälp i att lägga upp rutiner för sitt vardagsliv med social kontakt. (Autismforum 2022; Hager Burth 2022 s. 6)

Enligt Nason (2019 s. 10–11) så kan försöken att navigera i en värld skapa utmaningar för personer med autism. Det kan resultera i en fysisk, mental och emotionell utmattning som kontinuerligt påverkar dem på ett sätt som kan lämna dem sårbara för sensorisk, social och emotionell överbelastning. Genom modifieringar och anpassningar för att göra processerna mer anpassade till klienten så kan det underlätta processer inom området där klienten rör sig. Genom metoder och strategier kan man underlätta situationer för att minimera stress och ångest.

Nason (2019 s. 20–21) beskriver även om hur man inte ska forma barnen till att vara något som de inte är. Att försöka vara ”normal” skapar ingen glädje. Därför ska det handla om att lära sig seder och sociala regler utan att förlora sin identitet, värderingar, styrkor och preferenser. Nason (2019) skriver om att försöka vara någon annan, eller försöka vara ”normal” kan ha stor påverkan på individer som kan resultera i en tidig utbrändhet som ung vuxen. Det handlar istället om att få växa upp i en miljö där ens olikheter inte ses som något fel eller svagheter utan som styrkor och preferenser.

2.4 Funktionsnedsättning, funktionshinder & funktionsvariation

Funktionsnedsättning är ett begrepp som innebär en nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga. Funktionshinder hänvisar däremot till relationen mellan den omgivande miljön och individen där personen endast anses funktionshindrad då hen befinner sig i en miljö som ställer upp hinder. Alla personer med funktionsnedsättningar är inte alltid funktionshindrade i alla sammanhang. Begreppet funktionsvariation innebär att alla har olika uppsättningar av förmågor, oförmågor, styrkor samt svagheter. Funktionsvariationer handlar om variationer i funktionsförmågan gällande fysisk, psykisk eller kognitiv funktion. Funktionsvariationer är avvikelser från normen gällande fysisk, psykisk eller kognitiv funktion. (THL 2022b; Nordlund-Spiby 2018)

Enligt Nordlund-Spiby (2018) så har man i Sverige och på det finlandssvenska hålllet använt sig av begreppen funktionshinder och personer med funktionsnedsättningar. Begreppet handikapp anses numera föråldrat och används inte längre i forskning och vetenskapliga texter. Det har varit ett ord som i koppling till sportsammanhang haft en negativ bemärkelse i koppling till att vara sämre än andra och är ett begrepp som bör undvikas. Ett nyare begrepp som framkommit är ordet funktionsrätt. Begreppet funktionsrätt bygger på att människans rätt att fungera i olika situationer oavsett funktionsnedsättning samt vilka hinder som finns i samhället. Individen har rättigheter och där vill man flytta fokus ifrån hinder och istället till särskilda lösningar till principen om allas mänskliga rättigheter då alla har rätt till ett fungerande liv.

2.5 Socialpedagogik

Socialpedagogikens förhållningssätt är enligt Storø (2013 s. 8) ett förhållningssätt som refererar till pedagogik och till socialt arbete. Det är ett förhållningssätt som riktar sig till ett stödjande arbete. Här är en aspekt av socialpedagogiken ett arbete med människor där man tar hänsyn till klienten och deras tankar. En annan aspekt av socialpedagogik är en koppling till vetenskap, hypoteser och politik, att socialpedagogik är en teori som summerar en god praktik. Att ens praktiska arbete är ens verktyg medan teorin ger en möjligheter till fler metoder och handlingar. Enligt Madsen (2006 s. 54) så ger teorin verktyg för analys, utveckling och förmedling av praxis, att socialpedagogiken utövas på en mångvetenskaplig kunskapsgrund.

Madsen (2006 s. 61–62) skriver om att socialpedagogik inte bara är baserat på kunskap utan även på metoder och värderingar där en personlig dimension tillskrivs en särskild betydelse för samspelsprocesserna. Ens personliga dimension ska inte vara en störande faktor som leder processer på avvägar utan ska vara en grundläggande betingelse för skapandet av mening och betydelse. Ens egna värderingar kan i vissa fall synas i arbetet och i sin tur leda till avvikelser i klientarbetet. Madsen beskriver även om hur socialpedagogiken är en kunskapsbaserad profession som utövas mot en bakgrund av kunskaper om denna praxis och dess samhälleliga kontext.

Storø (2013 s. 8) menar att den socialpedagogiska praktikern är en person som framträder utifrån teori och därtill är hans arbete grundat på etiska riktlinjer. Storø (2013) beskriver även att socialpedagogiken kan vara mer systematisk, då socialpedagogen planerar interventioner och har förståelse för vilken teori som ligger i bakgrunden. Hen utvärderar och reflekterar sedan om vilken effekt den hade, samt användningen av teorin.

Enligt Madsen (2006 s. 62–63) så har socialpedagogiken som ämne, fyra kunskapsfält. Det samhälleliga, institutionella, relationella kunskapsfältet samt det individuella kunskapsfältet. Det samhälleliga kunskapsfältet handlar om att bygga upp en förståelseram som gör det möjligt att reflektera den socialpedagogiska uppgiften och socialpedagogisk praxis på en samhällelig nivå.

Det institutionella kunskapsfältet handlar om att bygga upp en förståelseram där institutionen ses som en social scen för barns, ungdomars och vuxnas utvecklings- och lärobetingelser. Socialpedagogiska institutioner utgör i perioder eller under hela livet den sociala ramen för människors vardagsliv. I det relationella kunskapsfältet bygger man upp förståelseramar där socialpedagogens relationer och sociala samspel med den enskilda brukaren och brukargruppen analyseras. Det individuella kunskapsfältet handlar om att bygga upp förståelseformer som gör det möjligt att se den enskilda individen – dels som en unik person, dels i dess samspel med andra människor.

En grundläggande idé av socialpedagogik är att främja människors sociala funktion, inklusion, medverkan, sociala identitet och social kompetens som medlemmar i samhället (Molin & Bolin 2018 s. 13). Storø (2013 s. 8–9) beskriver inklusionens vikt för klienten. Att få vara med i planering av sitt eget liv, där individen har egna rättigheter i den egna kontexten som hen lever i. Däremot så ska inte bara den socialpedagogiska praktikern fokusera på den individuella klienten. Hen ska även ha i åtanke klientens situation, både i hens lokala omgivning och på ett större perspektiv. Om man endast fokuserar på individen så kan man missa ett större problem som kan vara homogen i en klientgrupp. En socialpedagog har en koppling till socialt arbete, men en socialpedagogisk praktiker är en socialarbetare med en pedagogisk uppgift.

Enligt Molin & Bolin (2018 s. 70–71) så har forskning visat att kvalitén på relationen och interaktionen mellan personal och barn är den viktigaste aspekten när det kommer till positiva effekter för lärande samt utveckling. Dessa interaktioner ska genomsyras av stöd och stimulans. Det finns skillnader mellan förskolor i kvalitén i verksamheten. Här borde det socialpedagogiska arbetet i förskolan ställa frågor om hur man bidrar till att bibehålla och i vissa fall utveckla en god kvalité i förskolan som en grundläggande uppgift. Storø (2013) nämner även att relationen mellan klient och professionell är en viktig faktor när det kommer till personlig förändring. Bemötandet består av att den professionella pratar, lyssnar, förstår och accepterar klienten. Detta visar sig vara viktigare än själva ”behandlingen” eller ”insatsen”.

2.6 Socialpedagogiska modeller

Det finns ett antal olika socialpedagogiska arbetsmodeller som alla används i det socialpedagogiska arbetet, men som kan anses vara optimala för olika tider, kontexter, målgrupper och situationer. (Cederlund et al. 2020 s. 24)

Den anpassade socialpedagogiska modellen utgår främst ifrån ett relationellt perspektiv, d.v.s. socialpedagogen jobbar tätt intill och individuellt med personen i fråga. Individen, dennes behov och situation är i fokus. Den anpassade socialpedagogikens syfte är att anpassa, återanpassa eller integrera någon till samhället som på grund av någon anledning hamnat utanför. Det som också kännetecknar denna modell är att insatserna oftast sker gentemot den enskilda individen istället för grupper eller samhällen som helhet och insatserna har en bestämd riktning och ett mål. (Cederlund et al. 2020 s. 25)

Den mobiliserande modellen är tvärtom från den anpassade modellen. Det är ett tankesätt där fokuset ligger på kollektivet och de åtgärder som görs är riktade mer mot samhället än själva individen. Åtgärderna behöver tas på grund av de brister som finns i samhället och som i sin tur har påverkat individen negativt och leder till stödbehov. Denna modell har fått en del kritik eftersom den påstås vara mer ett ideal för socialpedagogiskt arbete som inte egentligen går att uppnå i verkligheten i och med att samhället blir mer och mer individualistiskt. En av grundtankarna i modellen handlar mer om rätten till att vara annorlunda och avvikande från normen men ändå accepteras mera än att integreras. (Cederlund et al. 2020 s.26)

På samma sätt som tidigare modeller så är den demokratiska socialpedagogiken till för individen. Tanken är att personen i fråga ska förberedas att själv ta tag i sin situation och klara av sina utmaningar. Det viktigaste redskapet eller metoden i denna modell är dialogen mellan socialpedagogen och individen. Genom att öppna upp för andras metoder och tankesätt kan man förändra sitt eget tänkande och där efter också sitt agerande. Man eftersträvar till att individen ska fungera som aktör i sitt eget liv. (Cederlund et al. 2020 s. 27)

2.7 Socialhandledning

Socialhandledning är en lagstadgad rättighet som enligt Socialvårdslagen (30.12.2014/1301, 16§) innebär rådgivning, stöd och handledning för individer, familjer och gemenskaper i användning av service och samordning av olika stödformer. Målet är att främja individens och familjens välfärd och delaktighet genom att stärka deras livskompetens och funktionsförmåga.

Socialhandledningens betydelse har enligt kommunförbundet (2017) ökat då servicesystemen har vidgats och differentierats. De som söker sig till service behöver oftare personlig handledning samt rådgivning om servicen, villkoren för att få handledning samt stöd vid ansökan om och användning av service och förmåner.

När en person söker sig till socialvård så har man enligt Social- och hälsovårdsministeriet (2022) en rätt att få socialvård av god kvalitet. Man har rätt till ett rättvist och gott bemötande så att klientens övertygelse, människovärde och integritet respekteras. Socialvården ska beakta klientens önskemål, åsikt, intressen, individuella behov, modersmål och kulturell bakgrund. När socialvården ges måste klientens självbestämmanderätt respekteras, att hen har rätt att själv delta i planeringen och förverkligandet av de egna tjänsterna.

Även Näkki & Sayed (2015 s. 25–26) poängterar att socialhandledningen fått en större betydelse för olika organisationer och aktörer inom social- och hälsovården. Socialhandledningen fungerar bland annat som ett verktyg för att behövande personer ska ha tillräckligt kulturella, sociala och ekonomiska resurser för att fungera i sin vardag. Det blir speciellt viktigt i livets övergångsfaser och i krissituationer, där socialhandledningen kan fungera som en motkraft till ojämlikhet.

Socialvårdslagens definition på socialhandledning kan anses vara för snäv och ge en ganska förenklad bild på vad det kan handla om. Redan i början på 2000-talet diskuterade Honkakoski (2006) begreppet socialhandledning och vad det kan betyda och innebära. Honkakoski (2006) pratar i sin artikel om vilka möjligheter, aspekter och arbetssätt det finns inom ramen av socialhandledning. På samma gång som socialhandledning kan innebära servicehandledning och rådgivning så ryms det även ett personcentrerat arbetssätt inom begreppet, eller ”individuell livsledning”. Honkakoski (2006) tar också upp vikten av detta stöd under övergångsperioder i livet.

Dessa arbetssätt stämmer bra överens med de tankar som bl.a. Helminen (2016) samt Näkki & Sayed (2015) presenterar i sin litteratur. Att det är ett arbetssätt där man har klienten i fokus, dess livssituation, välbefinnande, funktionsförmåga, kapacitet och utmaningar. Socialhandledningen och allt vad det innefattar, kan ses som en verksamhetsmodell eller ett arbetssätt, snarare än en specifik tjänst eller service. (Helminen 2016 s. 14–15; Näkki & Sayed 2015 s. 39)

Med dessa faktorer i beaktande är aspekter inom socialhandledning ett klientcentrerat arbetssätt där den professionella och klienten samarbetar aktivt och där närstående till klienten kan vara involverad ifall det anses vara vettigt. Arbetet innefattar ofta en plan, ett mål och utvärdering där klienten är tydligt involverad, medveten om vad som händer och får sin röst hörd. Detta är faktorer som är väsentliga för att det ska anses vara ett klientcentrerat arbetssätt. Målet blir att motivera till förändring och stärka klientens kapacitet att själv fungera som aktör i sitt liv. (Honkakoski 2006; Näkki & Sayed 2015 s. 28-29)

3 Tidigare forskning

I detta kapitel tar vi upp tidigare forskning om temat personer med AST i en övergångsperiod. Detta består av fem vetenskapliga artiklar som vi analyserat och kategoriserat in i fyra underrubriker, livskvalité, övergångsperioder, effektiva interventioner och positiv förändring.

3.1 Litteratursökning

Vi valde att i denna del använda oss av vetenskapliga artiklar som gått igenom en kritisk granskning och är relevanta för vår frågeställning. Nedanstående artiklar hittade vi på databasen EBSCOhost, artiklarna behövde vara referatgranskade samt tillgänglig i full text för att kunna inkluderas i detta kapitel. Vi valde huvudsakligen nyare forskning som vi utgick från, d.v.s. från 2010 och nyare. Vi valde även att ha med en äldre artikel på grund av att den fungerat som referens för andra artiklar och var relevant för temat personer med AST i en övergångsperiod. Som sökord hade vi fokus på klientgruppen autism, övergångsperioder, socialt arbete eller social service, personcentrerat arbete, unga personer eller ungdomar eller unga vuxna och livskvalité.

3.2 Livskvalité

Enligt Arias et al. (2018) handlar livskvalité om fysiskt, psykiskt samt emotionellt välmående, social inklusion, relationer, självbestämmande, rättigheter, samt personlig utveckling. Plimley (2007) skriver att livskvalité är en multidimensionell konstruktion som omfattar de viktiga sakerna om mänsklig upplevelse och faktorer relaterade till välbefinnande.

Vid forskning om livskvalitén för individer och grupper kan resultatet användas för att utveckla en personcentrerad plan och styrning av tillhandahållandet av individualiserat stöd. Stöden kan vara definierat som resurser och strategier som syftar till att främja personligt välbefinnande samt funktion (Arias et. al. 2018).

Enligt Plimley (2007) så är studien om livskvalité en del som ligger i bakgrunden av att undersöka effektiviteten av service och inspekterande eller utvärderande av service. Han skriver även om att en professionell bör ha ett engagemang för utvärdering, involvering av de som använder tjänsterna samt att se över och förnya kvalitén på det som erbjuds.

En av de grupper som har dragit mindre nytta av utvecklingen inom forskning om livskvalitet i allmänhet och inom området funktionshinder i synnerhet har enligt Arias et. Al. (2018) varit personer med AST. Plimley (2007) skriver även att det gjorts studier där det funnits ett missnöje där användarna av tjänster upplevt att de inte har haft tillräckligt med samråd eller deltagande.

Personer med AST befinner sig enligt Plimley (2007) i högre risk att utsättas för mental ohälsa. Individer med AST har rapporterat att förhöjande av mental ohälsa och i värsta fall extrem ångest kan utvecklas framförallt ifrån stressfulla scenarion. Det kan även uppkomma vid faktorer som förändring, obehagliga händelser, personliga/sensoriska kontakter, sociala/samhälleliga interaktioner eller osäkerhet.

3.3 Övergångsperioder

I Correales et al. (2022) studie konstaterades det att övergången mellan olika avgörande åldrar kan vara ett stort stressmoment och ha negativa följder både för personen med AST och dessa anhöriga.

Speciellt övergången från att vara barn eller ungdom till att bli vuxen, har visat sig vara utmanande. Faktorer som bidrar till dessa utmaningar är bland annat bristande personcentrerad handledning, rådgivning och riktlinjer för hur man ska gå till väga eller avsaknaden av en plan.

Ett stadie av ångest kan skapa hinder i serviceanvändares deltagande i sitt klientarbete vilket kan påverka hens självförespråkande i att göra val och beslut. Strategier för att minska effekterna av ångest och arbeta mot gradvis tolerans eller acceptans är ofta arbetsmål inom serviceplanering. (Plimley 2007)

Enligt D'Astous et al. (2016) behövs det ett brett stöd för att möta specifika behov och för att uppnå livskvalitet. Det är en icke homogen grupp människor med funktionsnedsättningar, styrkor och behov som kräver ett brett utbud av stöd. Här behöver vissa personer lite eller oregelbundet stöd medan andra behöver ett mer substantiellt individuellt dagligt stöd. Samtidigt så kan vårdarna behöva stöd i arbetet. AST är ingen diagnos som kan "botas" utan det är ett livslångt behov av stöd och service, meningsfull och korrekt information samt acceptans. Vårdare som arbetar med personer med AST behöver evidensbaserad kunskap för att förstå vilket socialt stöd som gynnar personer med autism. Ett adekvat och effektivt socialt stöd reducerar enligt D'Astous et al. (2016) stress och förbättrar välbefinnande för både personen med autism samt anhöriga.

3.4 Effektiva interventioner

Att förstå orsakssamband av autism är kritiskt för att utveckla effektiva interventioner. Alla personer med autism ska ha tillgång till multiprofessionell vård med ett fokus på personifiering där det ska vara ett engagemang för en personfokuserad vårdplanering (D'Astous et al. 2016). Correale et al. (2022) presenterar liknande tankar i sin studie. Bland annat det personcentrerade arbetssättets betydelse för personer med AST och dess anhöriga. I detta fall innefattar det t.ex. professionella som har goda kunskaper om AST, anhöriga och klientens inklusion i tankeprocesser och beslutsfattande. Även kunskap för social- och hälsovårdens stöd till anhörigas initiativ, klienten i deras aktörskap samt även ett arbetssätt där personen är i fokus.

Jaques et al. (2021) undersökte i sin studie hur unga med AST och deras föräldrar har upplevt COVID-19 pandemin. I studien framkommer det att pandemin har haft en negativ inverkan på den

unga och familjen. Som väntat hade den en negativ inverkan på grund av att vanliga rutiner har rubbats och att läget förändrades från dag till dag. En stor faktor var även den specialiserade vården och det personcentrerade stödet som minskade. Detta ledde till utmaningar för familjen att hantera dessa förändringar. Även fast pandemin var en unik situation så påvisar det på vikten av personcentrerat stöd hos personer med AST.

3.5 Positiv förändring

Det har enligt D'Astous et al. (2016) skett en positiv förändring i samhället då fler personer med autism har tagit en aktiv roll i forskningen och servicen. Det har skett förändringar i synen och attityden mot diagnosen. Det har utvecklats till att diagnosen handlar om att interagera och relatera till världen på ett annorlunda sätt. Att ta bort barriärer genom stöd och service och att justera både service och miljöutrymmen illustrerar en strukturell förändring som även kan stödja den professionella praxisen. I den professionella praxisen för socialt arbete så är utvärdering av servicen en nyckelroll. Att kontinuerligt transformera stödet till ett mer personcentrerat arbete med individuellt konstruerade mål samt skräddarsydda stödplaner för att uppnå resultat. Det sociala arbetet ska sträva efter att maximera social inklusion, autonomi och välmående. Socialarbetaren eller andra professionella behöver införliva ett personcentrerat tillvägagångssätt i praktiken. Detta med personen med autism som fokus i stödplanen för att uppnå optimalt socialt stöd som där stärker välbefinnande.

4 Teoretisk referensram för arbetet

I detta kapitel redogör vi för vilken teoretisk referensram som används genom arbetet. I huvudsak handlar det om aspekter inom socialhandledning som tidigare presenterades. Dessa aspekter är ett personcentrerat arbetssätt, klientmedverkan, och empowerment. Empowerment på svenska betyder bemyndigande. Vi har valt att använda oss av det engelska begreppet empowerment då det ofta används i svenskspråkig litteratur och artiklar. Empowerment handlar om att stärka individens egen förmåga att påverka och hantera sin egen vardag eller situation samt stärka sina egna resurser. (Bergman et al. 2011 s. 146; Adams 2017 s. 19)

Vi har valt att utgå från de aspekter som ingår i begreppet socialhandledning. Dessa aspekter presenteras närmare i arbetets bakgrund (kapitel 2.7) och utgår ifrån teori som Helminen (2016), Honkakoski (2006) och Näkki & Sayed (2015) framför. Vi använder oss av dessa aspekter istället för socialhandledning då socialhandledning är ett begrepp som inte existerar på samma sätt utanför Finlands gränser. För att en god socialhandledning ska kunna utföras behöver man inkludera klienten genom ett personcentrerat arbetssätt och låta klienten vara med och bestämma i sitt eget klientarbete genom empowerment och klientmedverkan. Klienten ska få ett bemötande av god kvalitet där hen får en service som är fokuserad på klienten, här blir målet att granska hur dessa arbetssätt syns inom socialhandledning.

4.1 Klientmedverkan och empowerment

Bergman et al. (2011 s. 146–147) skriver om att klientmedverkan handlar om att involvera de grupper som direkt eller indirekt berörs av ett beslut. Serviceanpassning alternativt empowerment kommer fram i koppling till klientmedverkan då en klient är i kontakt med myndigheten. Organisationen har en skyldighet att tillmötesgå de krav och önskemål som dess brukare har. Om så sker ska också organisationen kunna öka sin effektivitet och ändamålsenlighet. Ansvaret för att inkludera klienten i arbetet vilar här på socialarbetaren, att dela med sig av sina kunskaper till klienten och tillsammans med denne komma fram till en lämplig insats. Angående ärendet så ska klienten kunna påverka genom att föra fram hens preferenser, oro och förväntningar. Detta ska integreras i de beslut som görs för att betjäna klienten.

Hallberg & Hallberg (2018 s. 9–10, 34–45) delar även liknande tankar som Bergman kring delaktighetsbegreppet på en individnivå. Delaktighet kan vara en motsats till utanförskap eller handla om delaktighet på en samhällelig nivå. Delaktighet kan också innebära en individs upplevelse av att vara engagerad och involverad i olika livssituationer. Det kan t.ex. vara i beslut och planer som gäller hens eget liv. Det ska ske en inhämtning av information om klientens förutsättningar, preferenser och långsiktiga önskemål och är något som ska ske oavsett evidensbaserad eller befintlig kunskap. Det innebär även att genom feedback ge akt på klientens värdering av hur en insats utvecklar sig över tid (Bergman et al. 2011 s.146–147).

Molin & Bolin (2018 s. 21–22) framför även att delaktighetsbegreppet har vuxit fram utifrån att många människor med funktionsnedsättningar upplevt ett socialt utanförskap i mötet med det omgivande samhället. När samhället inte varit anpassat så att alla kan ta del av gemenskapen så minskar förutsättningarna för ett mellanmänniskt samspel. Detta kopplas till vikten av att integrera samt inkludera människor i olika typer av gemenskaper. I koppling till delaktigheten kommer begreppet empowerment in. (Molin & Bolin 2018; Hallberg & Hallberg 2018)

Empowerment handlar om att en klient ska ges möjlighet att ta makt över sin personliga situation. Det går ofta hand i hand med ett individuellt och personcentrerat arbetssätt men inte nödvändigtvis. Där går vägen till att ha makt över sin personliga situation i en utveckling av personliga resurser, t.ex. via att klienten erbjuds ett reellt inflytande över de beslut som rör det egna livet (Bergman et al. 2011 s. 146; Adams 2017 s. 19).

Adams (2017) framför också flera perspektiv till begreppet empowerment. Det är ett begrepp som är influerat av och sammankopplat till liknande koncept så som självhjälp, frigörelse, självförespråkande och samarbete. Det är en sak att få personen att känna sig ha makt över sin situation (vilket också kan vara en positiv sak), men empowerment (i en kontext inom socialt arbete) handlar mera om relationen mellan resurser, mål och hur målen uppnås. Detta sker då i samarbete mellan personen i fråga och den professionella. Det är inte en ensam produkt eller ett entydigt arbetssätt, utan snarare blir det ett perspektiv som behöver genomsyra arbetet och influera det.

Moula et al. (2009 s. 239–244) beskriver att ett empowerment-orienterat socialt arbete kan se olika ut. Det sker ofta i samspel mellan den professionelle och brukaren. Samspelet är mellan två experter, den professionella som är expert på dialog och brukaren som är expert på sitt eget liv. Det här sker genom att brukaren först har definierat sin situation, önskar gå framåt eller åstadkomma en förändring. Den professionella och brukaren kan sedan tillsammans genom dialog fundera över alternativa handlingar, konsekvenser, möjligheter, hinder och resurser. Sedan tillsammans formulera ett mål och planera för handling och genomföra.

4.2 Bemötande och personcentrering

Bemötande är viktigt när man söker vård. Det ska vara ett respektfullt bemötande där man känner sig hörd. Bergqvist Månsson (2019 s. 8–9) menar att personcentrerad vård innebär ett partnerskap mellan professionell och den person som är i behov av insats. För att en person inom vården ska kunna ha inflytande på riktigt så är den egna berättelsen väsentlig. Personen ska få möjlighet att berätta sin syn och berättelse om hur hen upplever sin vardag och livssituation. Detta ska skapas i en dialog mellan den som söker vård och den professionella. Eide & Eide (2006 s. 107–108) framför också att den professionella behöver kunna leva sig in i en annans människas liv. Hen ska möta klienten med fullständig respekt, värme, ärlighet och genuinitet för att kunna åstadkomma verklig förändring i ett arbete (Jfr. Cederlund & Berglund 2017 s. 169). Personcentrerad vård innebär att man alltid sätter klienten i fokus framför dess sjukdom eller diagnos. Att man ser personen som en beslutskapabel, värdefull och jämbördig samarbetspartner i planering, utförande och uppföljning av vård. Klientens egen berättelse och beskrivning av sina behov ges lika stor betydelse i planering och genomförande av vården som de professionellas bedömning. (Bergqvist Månsson 2019; Eide & Eide 2006; Udo 2020)

Bergqvist Månsson (2019 s. 16–17) beskriver även hur det har funnits bristande kvalité i bemötande. Klienten har inte känt sig behandlad som en värdefull och unik person som har rätt att vara med och påverka sin situation. Det är viktigt i en personcentrerad vård att ta hänsyn till klienten och att se till att klienterna blir hörda. Eide & Eide (2006 s. 107–108) påpekar liknande, att ifall det inte har funnits ett gott bemötande och tillit mellan parterna blir hela upplevelsen av vården eller mötet bristfälligt. Bemötandet väger i princip lika mycket som själva insatserna.

Personcentrerad vård eller klientcentrerat arbetssätt är en väsentlig del inom det socialpedagogiska arbetet. Det är inte i sig självt ett arbetssätt som är ändamålsenligt utan snarare är det ett av de avgörande arbetssätten som behöver genomsyra metodvalen och alla insatser man gör. Det handlar om en ärlig relation och ett gott bemötande mellan klient och professionell, där man är genuin och man skapar kontakt mellan två människor snarare än genom professionell och klient. Det handlar om att se människan som helhet i den livssituation hen befinner sig i istället för att fokusera på problemet i sig självt. (Cederlund & Berglund 2017 s. 167 – 171)

5 Syfte och frågeställning

Vårt syfte är att undersöka vilka aspekter inom socialhandledning som påverkar övergången från ungdom till myndig för personer med AST. Detta innefattar att samla material för att få förståelse för vilka aspekter som har visat sig vara betydelsefulla utifrån de upplevelser personer med AST har. Det innefattar även hur dessa aspekter kan påverka denna övergång.

Självständighetsprocessen är inte endast en engångshändelse utan snarare en längre process. Det är en process som kräver både ett förberedande arbete och arbete under själva övergången från ungdom till myndig, därför har vi valt att fokusera oss in på två frågeställningar. Vi har valt att fokusera på förberedande faktorer och aspekter under övergången från myndig till vuxen. Detta ger en bättre helhetsbild på alla faktorer som kan påverka resultatet av en självständighetsprocess samt ger även en bättre helhetsbild av hur aspekter inom socialhandledning kan vara till stöd för hela processen.

Frågeställningar:

1. Vilka aspekter inom det förberedande arbetet påverkar självständighetsprocessen för personer med AST?
2. Vilka aspekter under övergången påverkar självständighetsprocessen för personer med AST?

6 Metodik och arbetsprocess

Valet av forskningsperspektivet bör väljas enligt det som bäst svarar på forskningens syfte eller frågeställning. Vi har valt att använda oss av ett kvalitativt forskningsperspektiv i detta arbete då det bäst svarar på arbetets syfte. Vi ville fokusera på en objektiv bild av vårt problem för att hitta samband och uppfattningar i ett logiskt och analytiskt arbetssätt. Vi valde en kvalitativ litteraturstudie då vi vill fokusera på personers uppfattningar och erfarenheter. Vi vill undersöka människors upplevelser och erfarenheter av servicehandledning, den kvantitativa delen blir att bygga upp en heltäckande teoretisk struktur som bakgrund till arbetet. (Jacobsen 2012 s. 25; Patel & Davidson s. 56–57)

Enligt Patel & Davidson (2011 s. 52–54) så ligger kvantitativ forskning nära positivism och ett naturvetenskapligt förhållningssätt medan kvalitativ forskning i högre grad handlar om till exempel diskursanalys. Kvantitativ forskning i högre grad syftar till att bygga upp ett teoretiskt system av heltäckande lagbundenheter baserad på empiri. Inom kvantitativ forskning så är man intresserad av att mäta företeelser i verkligheten samt att koppla denna kvantitativa information till begrepp och teori. Här läggs en tonvikt på ett grundligt läsande av tidigare forskning och därifrån formulera frågeställning samt hypoteser. En kvalitativ forskningsmetod har som syfte att beskriva, tolka och få förståelse av mänsklig existens, livsvärlden, sociala system och kulturella uttryck. Här är målet att utforska människors upplevelser och erfarenheter förmedlade genom språk och livsytringar. Här kan datainsamlingen bestå av till exempel kvalitativa intervjuer eller tolkande analyser.

Vi har valt att använda oss av en allmän litteratur studie för att besvara vår frågeställning. Enligt Forsberg & Wengström (2013 s. 25) kan syftet med en allmän litteraturstudie antingen vara att beskriva ett problemområde som motiverar vidare forskning, eller för att beskriva kunskapsläget inom ett område, därför blir en allmän litteraturstudie relevant för vår studie då vi vill utforska kunskapsläget inom det område vi valt. Vi har även valt att använda oss av ett induktivt arbetssätt, där studerar man ett objekt utan tidigare insamlad information och utifrån empiri formulerar en teori. (Patel & Davidsson 2011 s.27).

Forsberg & Wengström (2013 s. 25–26) poängterar att en allmän litteraturstudie kan anses vara bristfällig, ifall skribenten endast använder en begränsad mängd forskning, väljer artiklar som endast stöder den egna ståndpunkten eller material är otillförlitligt eller kvalitetsbedömning saknas. Därför är det viktigt att ha vissa urvalskriterier vid när man samlar material till forskningen, alltså för att öka trovärdigheten.

6.1 Urvalskriterier

Som nämndes så är det nödvändigt i en allmän litteraturstudie att öka trovärdigheten så mycket som möjligt. Forsberg & Wengström (2013 s. 26-28) framför att detta kan göras genom att ha tydliga inklusions och exklusions kriterier med. Vi har tagit vissa saker i beaktande i vår litteratursökning för att göra forskningen så tillförlitlig och relevant som möjligt, bland annat att endast använda oss av artiklar som är från år 2010 och nyare, vara referentgranskade (eng. Peer reviewed), artiklarna skulle finnas tillgängliga på svenska, engelska eller finska för att säkerställa att vi uppfattat materialet korrekt. Artiklarna skulle även finnas tillgängliga på en tillförlitlig databas och vara gratis, med full text och vara relevanta för vår frågeställning om vilka aspekter som kan påverka en övergång för personer med AST. Här är syftet att få en kunskapsöversikt i förarbete, under övergång och arbetet efter övergång. Nedan har vi sammanställt inklusions- och exklusionskriterier för val av artiklar i en tabell för att förtydliga vad som gäller under arbetet.

Figur 1. Beskrivning av inklusions och exklusionskriterier

INKLUSIONSKRITERIER	EXKLUSIONSKRITERIER
<i>Artiklar publicerade efter 2010</i>	<i>Artiklar som är publicerade före 2010.</i>
<i>Artiklar som finns tillgängliga i full text samt är gratis</i>	<i>Artiklar som inte är tillgängliga i full text eller kostar.</i>
<i>Artiklar skrivna på svenska, engelska eller finska.</i>	<i>Artiklar på annat språk än svenska, engelska eller finska.</i>
<i>Artiklar som är referentgranskade.</i>	<i>Artiklar som inte är referentgranskade.</i>
<i>Artiklar som direkt bidrar till forskningen om AST och övergångsperioden.</i>	<i>Artiklar som inte behandlar övergångsperioden för personer med AST</i>
<i>Artiklarna tillgängliga på en legitim databas där alla kriterier kan uppfyllas.</i>	<i>Artiklar som inte hittas på en legitim databas och som inte uppfyller alla krav.</i>

I och med att forskningen om AST och personer med AST:s upplevelser en pågående forskning som har ändrats genom tiden, så ser vi det relevanta att vi håller oss till den nyare forskningen. För att forskningen ska vara tillförlitlig så ska materialen vara referatgranskade. Vi ska hålla oss opartiska till materialet och inte förvränga artiklarnas resultat från ett redan förutbestämt resultat för vår studie. I varje sökning har vi gått igenom sökresultaten åtminstone på en rubrik nivå och utgående från rubriken antingen granskat noggrannare eller exkluderat den baserat på hur relevant den anses vara till vår forskning enligt egen bedömning.

För att läsaren ska kunna följa med vår artikelsökning så har vi valt att använda oss av tabeller (Bilaga 1; Bilaga 2). I Bilaga 1 presenterar vi vilken sökmotor vi har använt oss av, datum för sökning, sökord, träffar och antal använda artiklar. Bilaga 2 ger information om de artiklar vi har använt oss av i studien, vilka författare, år, titel, syfte, metod och resultat.

6.2 Etiska övervägande

Enligt TENK (2019) är det nödvändigt att en studie gjorts i enlighet med vetenskaplig god praxis för att anses vara trovärdig och tillförlitlig. Yrkeshögskolan Arcada har bundit sig till att följa

Forskningsetiska delegationen i Finlands riktlinjer för god vetenskaplig praxis (TENK 2019). Vi skribenter har även bundit oss till dessa riktlinjer i vårt arbete.

Detta examens arbete är en allmän litteratur studie, vilket innebär att vi har bland annat sökt en stor mängd vetenskaplig litteratur och vetenskapliga artiklar och läser, analyserar och dokumenterar dessa i enlighet med de riktlinjer vi förbundit oss till.

Även fastän vi förbundit oss till att följa alla riktlinjer så blir vissa mer relevanta än andra i vårt arbete, t.ex. att vi i vår undersökning är ärliga, noggranna, och omsorgsfull i vår undersökning, dokumentation och presentation av våra resultat och andra skribenters resultat. Eller att ta hänsyn till andra forskares och skribenters arbete och resultat på ett korrekt och ärligt sätt så att arbetet respekteras och resultatet är verklighetsenligt. Detta innefattar även vid publicering av undersökningsresultaten, då öppenhet och ansvarsfull kommunikation bör tillämpas. (Arcada 2014)

I en litteraturstudie vid presentation av data är det väsentligt att vara medveten om att påståenden, fakta, och presentation av ett visst tema, kommer att vara till någon del taget ur sitt sammanhang (Jacobsen 2012 s. 37).

Vi som skribenter har tagit detta i beaktande och försöker till bästa förmåga att presentera data så objektivt och korrekt som möjligt. Oavsett om det stämmer överens med våra förväntningar, åsikter eller erfarenheter. Vi som skribenter har även tagit i beaktande att vi tidigare jobbat med målgruppen personer med AST och att detta kan ha en inverkan på hur vi läser, bearbetar och presenterar data.

6.3 Analys av material

Det finns flera olika sätt att analysera insamlat material, men huvudpoängen är att det samlade materialet på något sätt behöver systematiseras och organiseras för att det ska vara överskådligt och systematiskt. Med hjälp av en systematisering så kan det insamlade materialet relateras bättre till vald frågeställning eller syfte på arbetet och man kan som skribent bättre kommunicera kärnan i resultatet. (Backman 2016 s. 33; Forsberg & Wengström 2013 s. 150)

Vi använder oss i denna studie av en innehållsanalys med en induktiv infallsvinkel för att systematisera vårt material. Innehållsanalys används ofta för att hantera en stor mängd data, i detta fall används en kvalitativ sådan för att fokusera på tolkning och förståelse av texter som i sin tur kan användas på ett praktiskt plan. (Granskär & Höglund-Nielsen 2012 s. 187; Forsberg & Wengström s. 156–157; Patel & Davidsson 2011 s. 26 – 27)

En viktig del i innehållsanalysen är att sortera och reducera det material som man använder sig av, endast det som faktiskt ger mening till studien och är relevant för frågeställningen behöver komma med i resultatet (Ahrne & Svensson [red.] s. 194 – 196; Forsberg & Wengström s. 156–157). Jacobsen (2012 s. 146–147) redogör för att detta kan göras genom att tematisera eller kategorisera det material man samlat in för att sedan jämföra det med varandra. Vi har valt att kategorisera vårt data enligt våra frågeställningar, d.v.s. material som poängterar viktiga aspekter vid förarbetet för att underlätta en övergång, viktiga faktorer som påverkar övergångsarbetet och till sist även material som svarar på uppföljning eller utvärdering av arbetet.

Vi kommer i vår litteratursökning följa Fribergs (2012 s. 136-139) metodik om litteratursökning. Först anlägger vi ett helikopterperspektiv där vi får en övergripande beskrivning av vad som finns publicerat inom området. I det andra steget avgränsar vi helheten till ett urval av studier samt en granskning av kvalitén i studierna. Sedan läses studierna med fokus på likheter och skillnader i till exempel resultat och teoretiskt perspektiv. När studierna avgränsats så granskar vi studiernas kvalitet för att avgöra om de ska inkluderas eller exkluderas. Här kan ett antal frågor ställas som till exempel om vad syftet med studierna är, hur har data analyserats, vad visar resultatet och återkoppling till teoretiska antaganden.

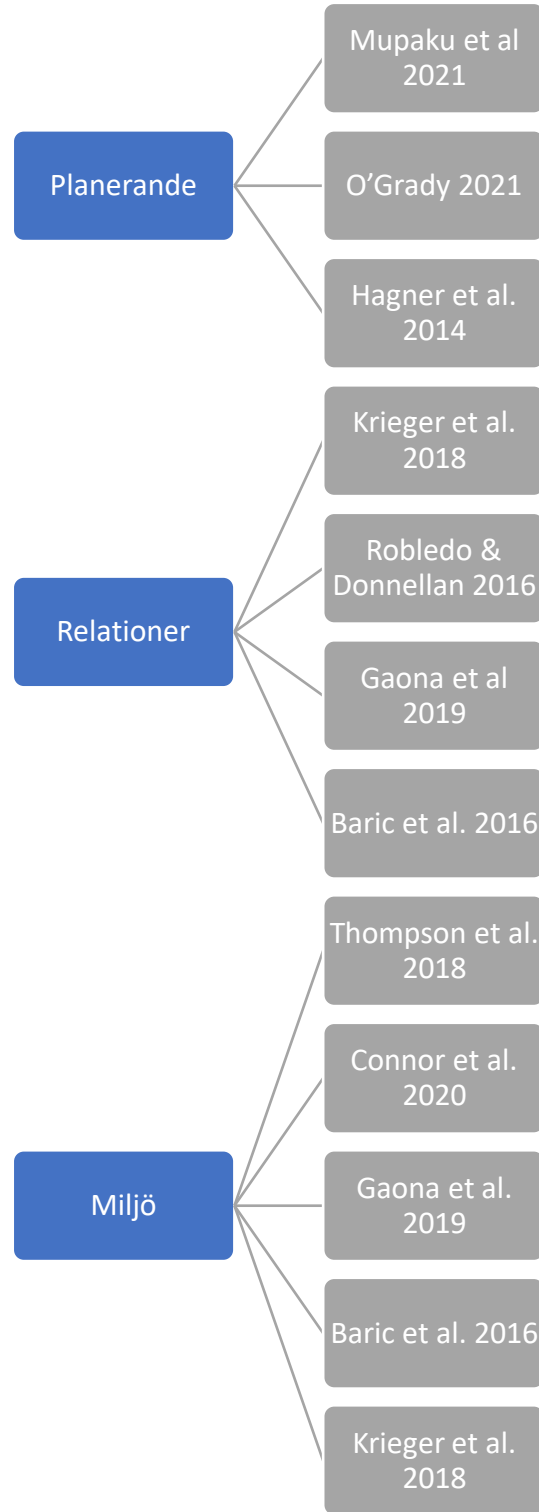
I vår analys började vi först med att samla material för att få en övergripande förståelse för vad som är beskrivet inom området. Sedan avgränsade vi urvalet av studierna och granskade kvalitén av dem. Efter avgränsning läste vi de studier som vi valt och la vikt vid likheter och skillnader mellan studierna. Eftersom vi valde att arbeta induktivt, valde vi först att studera artiklarna, analysera dem för att sedan systematisera till våra underrubriker. För att få en tydligare bild på hur

vi analyserat vårt material se figur 2. Efter vår analys, begränsade vi ytterligare och skapade underrubriker utifrån figur 2 i vår analys.

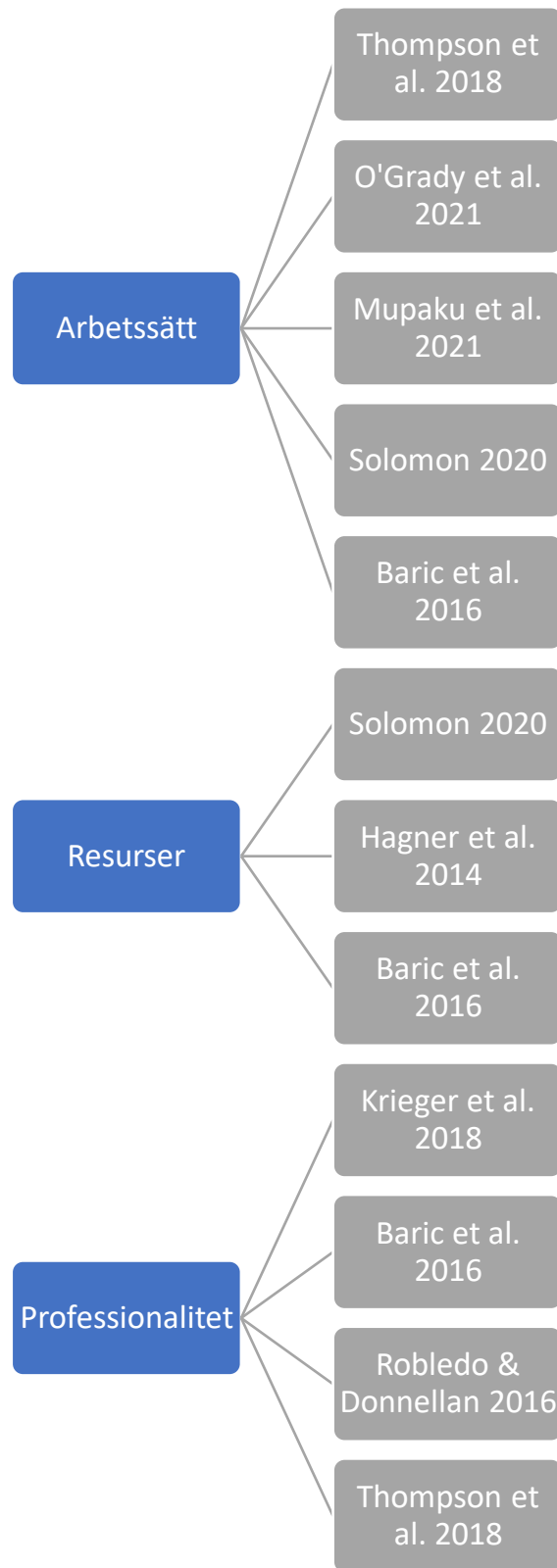
Vi läste och valde tio artiklar och utifrån dem fann vi flera teman som har en påverkan på självständighetsprocessen. Rubrikerna för dessa teman är planerande, relationer, miljö, arbetssätt, resurser och professionalitet. Detta visas tydligare i figur 2. I figur 3 och 4 redovisar vi för vilka artiklar som tagit fasta på de teman som blivit de respektive rubriker i analysen.

Figur 2, Analys

Figur 3, Artikelredovisning förarbete

Figur 4, Artikelredovisning övergångsprocess

7 Resultatpresentation

I detta kapitel presenteras arbetets resultat. Resultatet utgår ifrån vår innehållsanalys av de valda artiklarna. Arbetets resultat kommer sammanställas och systematiseras under de underrubriker som är skapade utifrån analysen av artiklarna.

7.1 Aspekter inom det förberedande arbetet som påverkar självständighetsprocessen för personer med AST

Resultatet visar att det finns ett antal olika aspekter i förarbetet som kan underlätta en övergång från ungdom till myndig för personer med AST. Huvudsakligen var det tre teman som stod ut vid gällande aspekter inom förarbetet, dessa var *planerande*, *relationer* och *miljö*.

I artiklarna har ett fokus varit på *planerande*, där det ska ges en långsiktig plan med klientens involvering. Det är även viktigt att ha gemensamma mål tillsammans med klienten. Personer med AST framför att det behövs en mer regelbunden kontakt med stödarbetare med en långsiktig plan. Denna plan ska ha fokus på den mentala hälsan, uppföljning av tillgång till mat, rätt bostad samt arbetsmöjligheter. En god planering innefattar den ungas och hens närståendes involvering i hela processen med ett fokus på självbestämmande samt självförespråkanderätt. Det diskuteras även om att det visat sig vara viktigt för unga med AST att få individuella förberedande möten. Där den unga får veta vad hen kan förvänta sig samt vilken miljö det utspelar sig i. Även en flexibilitet kring möten kan vara viktigt, att tiden inte är för snäv utan att det finns möjligheter att ta pauser vid behov. En viktig faktor vid en positiv övergång hos en ung person med AST har visat sig vara en god planering för hela självständighetsprocessen. Målet med personcentrerad planering är att tillsammans med klienten och dennes närstående klargöra hens kapaciteter, ambitioner och stödfaktorer samt att sätta upp gemensamma mål. (Mupaku et al 2021; O’Grady 2021; Hagner et al 2014)

Relationen mellan klient och professionell är av stor vikt, där en god relation underlättar för en god klientkontakt. Det är även stödjande om det finns sociala relationer i koppling till närstående, familj samt personer som stödjer hen i vardagen. Även en relation till sig själv i koppling till att få erfarenhet och självförtroende vid utmaningar och praktiska saker som att hitta bostad, jobb eller

studier. Att engagera unga i diskussioner om deras framtid samt övergångsprocessen tidigt under skolgången är ett effektivt sätt att stödja övergången. Det lyfts även fram att dålig kvalitet av vänskap och ensamhet hos ungdomar med AST kan öka risken för psykiska problem, som depression och ångest. Här behövs det samarbetsstrategier och insatser som främjar utveckling och kontinuiteten i vänskapsrelationer under och efter självständighetsprocessen. Detta så att unga människor progressivt kan gå mot vuxenlivet med en känsla av socialt stöd och samhörighet. Det emotionella välbefinnandet är beskrivet som ett hinder för processen. En god vänskapsrelation är av stor vikt för delaktigheten för person med AST, samt att det är en av de sakerna som de flesta personer med diagnosen längtar efter. (Krieger et al. 2018; Robledo & Donnellan 2016; Gaona et al 2019; Baric et al. 2016)

I artiklarna lyfts det även fram att ett institutionsstöd i ett tidigt skede innan en övergång, specifikt i skolan där man planerar för övergången tidigt för uppbyggnad av livsfärdigheter. Livsfärdighetsträning och arbetslivsträning kan vara sätt att få de färdigheter som fokuserar på de individuella behoven av de unga vuxna. Det finns ett fokus på att sociala färdigheter och förmågor kan resultera i ett förbättrande av psykiskt välbefinnande. En intervention eller en insats med fokus på att hjälpa och stöda personer med AST kan förbättra sociala färdigheter som blir nödvändiga i arbetslivet. Relationen eller samarbetet mellan olika instanser visar sig ha en vikt i att till exempel olika skolor, högskolor eller arbetsförmedlingar ska kunna gemensamt förbereda och skapa möjligheter. Detta för att de unga ska kunna byta *miljö*, med fokus på att utveckla just de erfarenheter som behövs för att navigera i denna nya miljö. Denna nya miljö som den unga kommer röra sig i ska vara en miljö som är trygg, där det finns en förståelse för diagnosen AST med möjlighet till stöd. Det ska även göras ett arbete för att förbereda den unga genom förståelse för världen. Det framförs även att det kan vara en stor fördel för personer med AST att hens närkrets förstår sig på diagnosen och kan hjälpa dem i sociala kontexter. För den unga spelar den miljön som den befinner sig i en stor roll för dennes delaktighet i samhället. En miljö kan antingen ha en konstruktiv påverkan eller en destruktiv. För personer med AST verkar det vara viktigt att de finner sig i en miljö som bidrar med någon form av trygghet, t.ex. brukar föräldrarna ofta vara de huvudsakliga säkerhetsgivarna. Ifall den unge har en känsla av trygghet antingen på grund av omgivningen eller någon närstående så bidrar det till att hen vågar ta risker och gå utanför sin

bekvämlighetszon som annars ofta kan vara ett hinder. (Thompson et al. 2018; Connor et al. 2020; Gaona et al. 2019; Baric et al 2016; Krieger et al. 2018)

7.2 Aspekter under övergången som påverkar självständighetsprocessen för personer med AST

Resultatet visade även att det fanns huvudsakligen tre övergripande teman gällande aspekter som påverkar en övergång. Dessa var *arbetssätt*, *resurser* och *professionalitet*. Nedan öppnas det upp vad dessa övergripande teman innehåller.

En av de första övergripande teman var *arbetssätt* och dess effekt på övergångsprocessen. För att kunna lyckas i livet så kan det behöva ges erfarenheter i att just lyckas. Det ska vara ett fokus på de egna intressen och styrkor samt med ett resultat i ett uppbyggande av självförtroende och motivation. Det behöver vara ett individualiserat arbete, inte bara i koppling till att skapa en plan utan även för att hitta ett bra boende med klientens preferenser i beaktande. Ett personcenterat arbetssätt ska vara ett arbetssätt som fokuserar på klientens styrkor och förmågor istället för svagheter eller nackdelar med diagnosen. Det diskuteras om att genom ett personcentrerat arbetssätt kan klienten själv skapa och uppnå mål med stöd. Mötet med personer med AST behöver även vara personcentrerat med ett främjande av självbestämmande som stödjer deras ömsesidiga behov. Det framkommer att ett individualiserat fokus är av största vikt för att förbereda personer med AST inför att söka arbete. Därför behövs det ett brett utbud av stöd och service där klienten kan få hjälp med de aspekter som kan underlätta hens anställning. Även lyfts vikten av en individualiserad övergångsplanering där det ges vägledning och stöd under hela övergångsprocessen. (Thompson et al. 2018; O’Grady et al. 2021; Mupaku et al 2021; Solomon 2020; Baric et al. 2016)

Det har även forskats i hur coaching har fungerat som en arbetsmetod för unga med AST att hantera övergångar. Målet med metoden är att maximera potentialen och skapa en långsiktig plan för klienten. Målet är även att skapa nya rutiner, insikter och ha en gemensam framtidsvision med delmål längs vägen. Hos deltagarna i studien visade sig detta arbetssätt ha en positiv inverkan på bland annat klientens självmedvetenhet och sociala kognition samt hens kapacitet att skapa och uppnå mål. Detta är grundläggande färdigheter för att klara av övergångar i livet, speciellt för

personer med AST. Deltagare i en svensk studie om den yrkesmässiga övergångsprocessen till utbildning och/eller arbete i Sverige framför att dagcenter visat sig vara ett stöd i koppling till problem som stress och med strukturering och planering av aktiviteter. Att få färdigheter för sina dagliga rutiner och vanor kan förbättra det känslomässiga välbefinnandet vilket påverkar motivation och energi för arbetet. (O'Grady 2021; Baric et al. 2016)

Även klientens upplevelse och tillgänglighet till *resurser* av olika slag visade sig ha en betydande effekt. Det framkommer att det ska finnas ett brett utbud av service som kan stödja klienten i sådana aspekter som kan underlätta en eventuell anställning. Dessa aspekter innefattar social kommunikation, färdigheter och självständighet. För vissa kan det även behövas stödjande anställning där man inte bara får träning, utan en arbetsplats som är konstruerad för klienten. Det poängteras att en utarbetad plan behöver redan i ett planeringsskede vara förberedd på olika typer av mötesformer. I planeringsskedet behövs det uppbyggnad av mötet, plats och tidpunkt av mötet samt kommunikationsformerna under mötet. Deltagare i Baric et al. (2016) har upplevt att bristande stöd i arbete eller vid sidan av arbete har haft en påverkan på anställning. Bristande stöd har lett till svårigheter att behålla jobb eller studier. Vid misslyckande så har deltagarna ifrågasatt deras framtidsambitioner och vissa tvungna att hitta nya sätt att tänka om sin framtid. (Solomon 2020; Hagner et al. 2014; Baric et al. 2016)

Trots att övergångsprocessen och arbetssättet kring den har klienten i fokus, så spelar den professionellas *professionalitet* en stor roll i arbetet. På samma sätt som samhällets förståelse kring hur AST fungerar så behöver också den professionella ha en god förståelse för diagnosen, men även för hur den tar sig i uttryck hos individen. Det går hand i hand och kan kopplas samman till det relationsbaserade arbetet. Ifall den professionella har denna förståelse för individen och diagnosen skapar det bättre förutsättningar för förändringsarbetet. En annan aspekt till det professionella arbetet är att den professionella behöver samarbeta med andra instanser. Andra instanser kan vara studiehandledare, lärare, släktingar, personal från hälsovården eller förmannen på en arbetsplats. Att kunna navigera och använda alla resurser som finns tillgängliga i klientens liv och i dennes nätverk kan ha en inverkan på och skapa positiva eller negativa förutsättningar för övergångsprocessen. (Thompson et al. 2018; Baric et al. 2016; Krieger et al. 2018; Robledo & Donnellan 2016)

8 Resultatdiskussion

I vår resultatdiskussion diskuterar vi vårt resultat och jämför tillbaka till vår bakgrund, tidigare forskning samt vår teoretiska referensram.

8.1 Vikten av klientmedverkan vid planering, goda relationer och miljö

Resultatet visar att en omfattande, långsiktig plan med klientens involvering med en uppföljning är en viktig del i både förarbete och under övergången som underlättar övergången. I denna plan ska det finnas ett självbestämmande samt självförespråkande. Det är en viktig faktor vid en positiv övergång hos en ung person med AST. Vikten av en plan menar (Honkakoski 2006) är en del i socialhandledningen, vilket innefattar mål och utvärdering där klienten är tydligt involverad, medveten om vad som händer och att hen får självförespråkande. Enligt (Correale et al. 2022) har faktorer som bidrar till utmaningar i övergången varit ett bristande i hur man ska gå till väga eller en uppgörande av en personlig plan. (Bergqvist Månsson 2019 s. 8-9) skriver att ett personcentrerat arbetssätt innebär att klienten som är i fokus ska vara en värdefull och jämbördig samarbetspartner i planering, utförande samt uppföljning av vård. Klientens egen berättelse om vad som hens behov är har lika stor betydelse i planering som den professionellas bedömning. D'Astous et al. (2016) lyfter fram om hur skraddarsydda stödplaneringar är en nyckelroll för att kunna uppnå resultat. Klientmedverkan handlar om att involvera de som berörs av ett beslut, där det finns en skyldighet i att tillmötesgå de krav och önskemål som brukaren har. Klienten ska kunna påverka genom att föra fram hens preferenser, oro och förväntningar. Att kunna vara delaktig i sitt eget liv, plan och genom empowerment ha makt över sin personliga situation över de beslut som rör det egna livet (Bergman et al. 2011 s. 146; Adams 2017 s. 19).

Resultatet om relationer visar att en god relation underlättar för en god klientkontakt. En sak som resultatet även visade på var inte bara relationer mellan klient och professionell, utan även om hur sociala relationer till närstående eller familj kan vara stödjande. Här kan dålig kvalitet i relationer eller vänskap resultera i psykiska problem. Det framkommer vikten i att inkludera

samarbetsstrategier som främjar utveckling och kontinuitet i vänskapsrelationer under och efter självständighetsprocessen, där personen kan få en känsla av socialt stöd och samhörighet. Näkki & Sayed (2015 s. 25-26) diskuterar om att socialhandledningen bland annat fungerar som ett verktyg för att personer ska ha kulturella, ekonomiska och sociala resurser för att fungera i sin vardag. Detta blir extra viktigt i övergångsfaser. Plimley (2007) framför att personer med AST är i högre risk att utsättas för mental ohälsa. Detta kan diskuteras i koppling till livskvalitén, där goda sociala relationer, social inklusion kan ge ett psykiskt välmående. Det framkommer även om hur strategier för att minska effekter av ångest är ofta arbetsmål inom serviceplanering. Enligt Bergqvist Månsson (2019 s. 8-9) är ett personcentrerat arbetssätt ett partnerskap mellan professionell och den person som är i behov av insats.

Det lyfts fram om att ett tidigt institutionsstöd i ett tidigt skede där man planerar för övergången tidigt är av vikt. Detta för att kunna bygga upp de livsfärdigheter och arbetserfarenheter som kan behövas i den miljö som personen senare kommer röra sig i. Ett fokus på sociala färdigheter samt förmågor resulterar i ett förbättrande av psykiskt välbefinnande. Det ska ske ett förberedande för den unga inför ett bytande av olika miljöer, med ett fokus på att utveckla just de färdigheter som behövs för att navigera i den nya. Dessa nya miljöer kan innefatta att när personen blivit myndig, hitta en vidare utbildning, jobb eller annat. Det har även framförts att det underlättar om denna nya miljö även har förståelse och kunskap om diagnosen AST. Kunskap och förståelse om diagnosen AST kan bidra till en trygghet i att kunna våga ta risker och gå utanför sin bekvämlighetszon. Enligt (Hager Burth 2020 s.6) är steget från skolan till arbetslivet eller från ung till vuxen ett steg där det ställs nya krav på självständighet, social förmåga och prestationer. Här är unga med AST ofta i behov av stöd vid denna övergång. Det kan vara svårt för många med AST att komma ut i arbetslivet då de ofta kan sakna de sociala färdigheterna som krävs eller förväntas på en arbetsplats. Det lyfts även fram att om arbetsgivare samt arbetskamrater har kunskap om ens funktionsnedsättning så kan man få ett bredare stöd samt förståelse i den nya miljö man befinner sig i. (Molin & Bolin 2018 s. 13) framför att socialpedagogiken har som en grundläggande idé om att främja människors sociala funktion, identitet och kompetens som medlemmar i samhället. Detta arbete ska enligt Storø (2013 s. 8–9) inte bara fokuseras på den enskilda klienten utan även på hens lokala omgivning och på ett större perspektiv. (Cederlund et al. 2020 s. 27) framför den

demokratiska socialpedagogiken, där man eftersträvar att individen ska fungera som aktör i sitt eget liv.

8.2 Arbetssätt, resurser och professionalitet

Under temat arbetssätt lyfts det fram om hur erfarenheter i att lyckas med fokus på intressen och styrkor ger uppbyggande av självförtroende och motivation. Här kommer ett individualiserat, personcentrerat arbetssätt in i att fokusera på klientens styrkor och förmågor istället för svagheter och nackdelar. Genom det personcentrerade arbetssättet kan klienten själv skapa och uppnå mål med stöd, med ett främjande av självbestämmande som stödjer deras ömsesidiga behov. Det lyfts även fram om vikten med en individualiserad övergångsplanering där det ges vägledning och stöd under hela övergångsprocessen med uppföljning. Coaching har visat sig ha en positiv inverkan med målet att klienten skapar hens egna mål och uppnår dem. Det är grundläggande färdigheter som behövs för att klara av övergångar i livet. Även att få färdigheter för sina dagliga rutiner och vanor kan förbättra det känslomässiga välbefinnande vilket påverkar motivation och energi för arbete. Här lyfter vi igen fram (Cederlund et al 2020 s.27) som diskuterar om den demokratiska socialpedagogiken. Att där ligger målet i just att kunna klara av sina utmaningar. Målet är att få individen att fungera som aktör i sitt liv. Honkakoski (2006) beskriver att i socialhandledning och rådgivning ryms det ett personcentrerat arbetssätt inom begreppet, eller livsledning. Där stärker Näkki & Sayed (2015) om hur det är ett arbetssätt med fokus på bland annat funktionsförmåga och kapacitet. Vi lyfter igen fram empowerment i koppling till arbetssätt, där personen genom till exempel erfarenheter får en form av egenmakt, eller en makt över sin situation. Detta i utveckling av personliga resurser och kunna få inflytande över de beslut som görs över det egna livet. (Bergman et al. 2011 s. 146; Adams 2017 s. 19) D'Astous et al. (2016) nämner även att det sociala arbetet ska sträva efter att maximera social inklusion, autonomi och välmående. Att den professionella behöver införliva ett personcentrerat tillvägagångssätt i praktiken för att kunna uppnå optimalt socialt stöd.

Ett brett utbud av stöd är av vikt för att kunna stödja klienter i koppling till social kommunikation, färdigheter och självständighet. Det behövs inte bara stöd i ett förberedande arbete eller ett arbete för olika färdigheter. Utan det kan även behövas stödjande anställningar som är konstruerad för

klienten. Det lyfts fram om hur bristande stöd i arbete och/eller vid sidan av har haft påverkan på anställningar. Dessa erfarenheter kan resultera i känslor av misslyckande och ifrågasättande av framtidsambitioner. D'Astous et al. (2016) nämner att det är en icke homogen grupp av funktionsnedsättningar som kräver ett brett utbud av stöd. Vissa kan behöva lite eller oregelbundet stöd medan andra behöver ett mer omfattande individuellt dagligt stöd.

Den professionella spelar en viktig och stor roll i arbetet. Det behövs en förståelse kring diagnosen AST samt hur den tar sig i uttryck hos individen. Genom förståelse för individen och diagnosen skapar det goda förutsättningar för arbetet. Den professionella behöver ofta samarbeta med andra instanser i koordinering av stöd. Dessa instanser är till exempel studiehandledare, lärare, släktingar, personal från hälsovården eller förmannen på en arbetsplats. Klientens förmåga att navigera och använda resurser som finns tillgängliga för hen kan ha både positiva och negativa förutsättningar för övergångsprocessen. Enligt Bergman et al. (2011 s. 146-147) hamnar ansvaret att inkludera klienten i arbetet på socialarbetaren, att dela med sig av sina kunskaper och tillsammans komma fram till en lämplig insats. Det handlar även om att den serviceanpassning som riktar sig till klienten ska vara med fokus på hens medverkan i denna för att kunna tillmötesgå de krav och önskemål denne har. Correale et al. (2022) lyfter fram om att det personcentrerade arbetssättet innefattar att den professionella har goda kunskaper om ASD, anhöriga och klientens delaktighet i tankeprocesser samt beslutsfattande. Här framför även (D'Astous et al. 2016) om att för att kunna utveckla effektiva interventioner, behöver personer med ASD ha tillgång till multiprofessionell vård med fokus på personifiering. Om klientens förmåga att navigera och använda resurser som finns tillgängliga kommer begreppet empowerment fram igen (Adams 2017 s. 19), där den professionella i detta fall stödjer klientens förmåga och ger information så att klienten kan röra sig i de tjänster och stöd som angår hen.

9 Metoddiskussion

För att kunna få reda på vilka aspekter som är viktiga i förarbete och under en övergångsprocess så funderade vi mellan en intervjustudie och en litteraturstudie. Vi valde här en litteraturstudie då vi såg att det gav oss ett bättre resultat gentemot vad nuvarande forskning säger om ämnet. Däremot så var vi medvetna om att en intervjustudie hade kunnat ge ett bättre resultat gentemot hur detta införlivas i Finland. Genom en litteraturstudie fick vi rikta oss till utländska artiklar då socialhandledning inte har blivit forskat om lika mycket i Finland. Eftersom socialhandledning dessutom inte är ett koncept utanför Finland fick vi där begränsa det till aspekter inom socialhandledning. Genom litteraturstudie framkommer det aspekter som kan tillämpas i det finska konceptet socialhandledning, där nyare forskning kan gynna till en fortsatt forskning. Genom en intervjustudie hade vi kunnat få svar på hur stöd och arbetet förverkligas i Finland samt en insikt i vilka aspekter inom socialhandledning målgruppen i verkligheten värdesätter. Däremot kan vårt resultat om dessa aspekter, ligga till en bra grund för en intervjustudie för vidare forskning. Där för att undersöka detta breda stöd och om det finns tillräckligt med resurser för att förverkliga detta arbete.

Eftersom artiklarna som är inkluderade i resultatet är utförda i olika länder så kan systemen i dessa länder skifta. Däremot så såg vi att många av artiklarna kunde kopplas till varandra oavsett var de var gjorda. Där påvisar resultatet även till viss del att problemet i sig är globalt då artiklarna kopplar tillsammans liknande teman till varandra. Detta medför enligt oss en styrka där även om artiklarna är skrivna oberoende av varandra, uppkommer vikten av en omfattande plan, ett klientcentrerat arbetssätt och uppbyggnad av livserfarenheter. Vi avgränsade även vår målgrupp vilket gav en tydligare och klar bild om planering och under själva processen. Detta kan ses till viss del som en svaghet, om vi inte hade avgränsat vår målgrupp hade vi kunnat se en längre uppföljning om hur bristfälligt stöd har påverkat individer. Detta hade kunnat ge en bredare bild om hur aspekter inom socialhandledning påverkar en övergång från myndig till vuxen på längre sikt.

En litteraturöversikt blev för oss relevant då det har framkommit ny forskning de senaste åren om just ämnet övergång för personer med autism. Där ville vi undersöka för vad som påverkar denna övergång och ifall aspekterna inom socialhandledning kan ha en inverkan på övergången. Genom att jämföra litteratur som behandlar övergången och arbetssätt som har visat sig ha inverkan på övergången, de arbetssätt och aspekter som ingår i socialhandledning. Kunde vi skapa en överblick på vad som fungerar och har en positiv effekt.

Vår analysprocess bestod av att först läsa artiklar och jämföra dem gentemot våra urvalskriterier för att sedan välja ut 10 artiklar som uppnådde kriterierna. Sedan analyserade, kategoriserade vi och skapade våra underrubriker i vårt resultat utifrån vår analys. Genom vår kategorisering kunde vi sedan ta de teman för att koppla tillbaka till vår bakgrund, tidigare forskning samt referensram.

Metoden visade sig vara fungerande utifrån vårt syfte och utförande där vi genom vår process fick svar på våra frågor och kunde koppla tillbaka till det övriga arbetet. Sammanfattningsvis anser vi att den var ändamålsenlig för vår studie.

10 Slutsatser och förslag till fortsatt forskning

Det visar sig att det finns flera olika faktorer som behöver tas i beaktande i planeringen och utförandet av en självständighetsprocess. Det har framkommit upplevelser om bristande stöd och bristande inkludering i sin egen planering. Det har även framkommit att vid brist av stöd i den nya miljö, till exempel jobb och studier kan påverka individens framtidsvisioner och motivation.

Det blir ett omfattande arbete för att kunna skapa en lyckat självständighetsprocess med ett fokus på individen. Flera av artiklarna framförde om vikten av ett klientcentrerat arbetssätt vilket även ligger i grunden för socialhandledning och socialpedagogiken. Det behöver finnas ett brett utbud av stöd för att svara på det breda behov av stöd. Det ska inte bara vara ett klientcentrerat arbetssätt i planeringen utan under hela processen. Man bör ta i beaktande att det inte är en homogen grupp utan personer med unika förmågor, styrkor samt svagheter. Alla har olika behov, och detta framförs genom en klientfokuserad plan där man utreder för exakt vilket stöd denna individ är i behov av.

Det behöver vara en dialog i ett tidigt skede för att se vilka behov och tankar individen har. För att undersöka vilka mål, och vad som behövs för att lyckas nå dessa. I vissa fall behövs det erfarenheter i att lyckas, detta för att kunna få ett bättre självförtroende. I vissa fall behövs det praktiska aspekter som kan behövas för att nå deras mål. Dessa praktiska aspekter består av livserfarenheter och arbetserfarenheter som är baserade på individens mål och behov.

Det kan diskuteras om hur man förverkligar ett arbete där alla kan ha olika mål och behov. Där det nu finns ett gemensamt behov eller mål, kan man ha en yrkesfokuserad grupp som alla gynnas av liknande livserfarenheter och arbetserfarenheter. Det visar sig att empowerment i form av att få livsfärdigheter och arbetserfarenheter kan förbereda personen och bygga upp kapacitet för att kunna nå sina mål. Detta kan man också spegla till den demokratiska modellen inom socialpedagogik där man strävar till att personen själv ska kunna ta tag i sin situation och förändra sin situation med stöd av den professionella. Att kunna bli självständig i sitt eget liv.

Planeringen ska inte bara heller innefatta ett målbaserat arbetssätt, utan även tänka på miljön runt individen samt dess relationer. Här kan det sociala stödet vara viktigt i form av familj och vänner. Om detta stöd ifrån familj och vänner inte finns behöver man utreda behovet av till exempel stödperson, eller en social arena. Hela planeringen behöver innefatta ett personfokuserat arbetssätt där man har hela personen i fokus. Planeringen behöver även vara en planering med en lång sikt för självständighetsprocessen. Med ett förberedande arbete inför övergången, planering för övergången samt planering av uppföljning för att utreda stöd efter övergång.

Ur resultatet och översikten kommer det fram om hur ett holistiskt perspektiv för den hela personen ligger i vikt för ett gott klientarbete. Detta inte bara i förarbete, självständighetsprocess utan för att lyckas nå sitt mål i livet. Att det arbete som görs i förarbete och övergångsprocess är ett arbete som har en påverkan på lång sikt framöver.

Aspekter inom socialhandledning har en positiv inverkan på självständighetsprocessen och klientarbete med personer med AST som helhet. Dock märkte vi under vårt arbete att det finns väldigt lite forskning specifikt om socialhandledning, därför använde vi oss av aspekter inom socialhandledning. Det hade därför behövts mer förtydligande om vad socialhandledning är både

som arbetssätt och yrke samt vidare forskning. Detta för att tydliggöra samt fastställa vad socialhandledning har för roll inom den sociala sektorn, inom organisationer och på arbetsplatsen i Finland.

I och med att de aspekter och former av stöd som kommit upp i resultatet är breda och resurskrävande, kan det finnas risk för att det inte förverkligas. I och med detta vore det relevant med vidare forskning om hur detta förverkligas i Finland. Vi är funder samma ifall det finns adekvata resurser tillgängliga och om det finns omfattande stöd tillgängligt för personer med AST som genomgår en övergång från ungdom till vuxenliv eller under självständighetsprocessen. Detta är viktigt för att säkerställa en smidig övergångsprocess för dessa individer. Vi ser att vårt arbete kan som grund för att undersöka vidare om till vilken mån detta förverkligas i Finland, då vår litteraturstudie visar vilka aspekter som ligger som grund för ett gott klientarbete.

11 Källor

Adams, R., 2017, *Empowerment, participation and socialwork*, 4 uppl., Red Globe Press, Perlego.

Ahrne, G. & Svensson, P. (red.), 2011, *Handbok i kvalitativa metoder*, Liber AB, Malmö.

Arcada, 2014, *God vetenskaplig praxis i studier vid Arcada*, Tillgänglig: https://start.arcada.fi/system/files/media/file/2019-06/god_vetenskaplig_praxis_i_studier_vid_arcada.pdf Hämtad: 23.10.2022

Arias, V.B., Gómez, L. E., Morán, L., Alcedo, Á., Monsalve, A. & Fontanil, Y., 2018, Does Quality of Life Differ for Children With Autism Spectrum Disorder and Intellectual Disability Compared to Peers Without Autism?, *Journal of Autism & Developmental Disorders*, 48(1), s. 123–136. Tillgänglig: EBSCOhost. Hämtad: 21.9.2022

Autismforum, 2023, *skola och sysselsättning*. Tillgänglig: <https://www.autismforum.se/stod-och-insatser/viktiga-livsomraden/> Hämtad: 16.10.2022

Backman, J., 2016, *Rapporter och uppsatser*, 3 uppl., Studentlitteratur AB, Lund.

Bergman A, Bergman Å, Lundström T., 2011, *Evidensbaserat social arbete: Teori, kritik, praktik*. Natur & Kultur, Stockholm.

Bergqvist Månsson, S., (red.) 2019, *Personcentrerad vård – en kärnkompetens för god och säker vård*, *Svensk sjuksköterskeförening*, Svenska Läkaresällskapet och Dietisternas Riksförbund. Tillgänglig: https://www.sls.se/globalassets/sls/dokument/personcentrerad-vard-2019_digital.pdf Hämtad: 9.11.2022

Boucher, J., 2017, *Autism Spectrum Disorder – Characteristics, Causes and Practical Issues*, 2 uppl., SAGE, Perlego.

Cederlund, C. & Berglund, S-A., 2017, *Socialpedagogik – pedagogiskt socialt arbete*, 2 uppl., Liber AB, Stockholm.

- Cederlund, C., Eriksson, L., Ringsby Jansson, R. & Svensson, L., 2020, *I huvudet på en socialpedagog – En studie om yrkesverksamma välfärdsarbetare och deras föreställningar om socialpedagogik*, Tillgänglig: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1511072/FULLTEXT01.pdf> Hämtad: 17.11.2022
- Correale, C., Borgi, M., Cirulli, F., Laghi, F., Trimarco, B., Ferraro, M. & Venerosi, A., 2022, 'The Impact of Health and Social Services on the Quality of Life in Families of Adults with Autism Spectrum Disorder (ASD): A Focus Group Study', *Brain Sciences*, 12(2), s. 177. Tillgänglig: EBSCOhost. Hämtad: 8.9.2022
- D'Astous, V., Manthorpe, J., Lowton, K. & Glaser, K., 2016, Retracing the Historical Social Care Context of Autism: A Narrative Overview, *British Journal of Social Work*, 46(3), s. 789–807. Tillgänglig: EBSCOhost. Hämtad: 21.9.2022
- Finlands Svenska Autism och Aspergerförening, 2022, *Autism*, Tillgänglig: <https://www.autism.fi/sv/autism/> Hämtad: 19.10.2022
- Fletcher-Watson, S. & Happé, F., 2019, *Autism – A New Introduction to Psychological Theory and Current Debate*, 2 uppl., Routledge, Perlego.
- Forsberg, C. & Wengström, Y., 2013, *Att göra systematiska litteraturstudier – Värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning*, 3 uppl., Natur & Kultu, Stockholm.
- Forskningsetiska delegationen, 2019, TENK, *Etiska principer för humanforskning och etikprovning inom humanvetenskaperna i Finland*, Publikation 3/2019, Tillgänglig: https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Etikprovning_inom_humanvetenskaperna_2020.pdf Hämtad: 11.11.2022
- Frith, U. (red.), 1998, *Autism och Aspergers syndrom*, Liber AB, Stockholm.
- Friberg, F. (red.), 2012, *Dags för uppsats – vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*, 2 uppl., Studentlitteratur AB, Lund.

Granskär, M. & Höglund-Nielsen, B. (red.), 2012, *Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård*, 2 uppl., Studentlitteratur AB, Lund.

Hager Burth, J., 2020, *Transitioning from school to adulthood, Practical activities for youth with Autism spectrum disorder (ASD) and other disabilities*, Universal Publishers, Perlego.

Hallberg, U. & Hallberg, L., 2018, *Delaktighet för personer med funktionsnedsättningar*, Studentlitteratur AB, Lund.

Eide, T. & Eide, H., 2006, *Kommunikation i praktiken – relationer, samspel och etik inom socialt arbete, vård och omsorg*, Liber AB, Malmö.

Helminen, Jari, (toim.) 2016, *Sosiaaliohjaus: lähtökohtia ja käytäntöjä*, 1. painos, Edita Publishing Oy.

Honkakoski, A., 2005, Sosiaaliohjauksen käsite - jännös vai mahdollisuus sosionomin (AMK) koulutuksen jäsentäjänä?, *Janus Sosiaalipoliitikan Ja sosiaalityön Tutkimuksen Aikakauslehti*, 13(2), 211 – 217. Tillgänglig: Arto, Hämtad: 19.1.2023

Jacobsen, D. I., 2012, *Förståelse, beskrivning och förklaring – Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*, 2 uppl., Studentlitteratur AB, Lund.

Jacques, C., Saulnier, G., Éthier, A. & Soulières, I., 2022, Experience of Autistic Children and Their Families During the Pandemic: From Distress to Coping Strategies, *Journal of Autism & Developmental Disorders*, 52(8), s. 3626–3638. Tillgänglig: EBSCOhost. Hämtad: 27.9.2022

Kommunförbundet, 2017., *Socialt arbete, social handledning och egen kontaktperson*,

- Tillgänglig: <https://www.kommunforbundet.fi/social-och-halsovard/socialvard/socialt-arbete-social-handledning-och-egen-kontaktperson> Hämtad: 24.10.2022
- Lag om service och stöd på grund av handikapp 3.4.1987/380*, Finlands författningssamling.
Tillgänglig: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1987/19870380#P8> Hämtad: 25.10.2022
- Madsen, B., 2006, *Socialpedagogik – Integration och inklusion i det moderna samhället*, Studentlitteratur, Lund.
- Molin M & Bolin, A, 2018, *Socialpedagogisk handling – i teori och praktik*,
Tillgänglig; <http://www.divaportal.org/smash/get/diva2:1247514/FULLTEXT01.pdf>
Hämtad: 28.10.2022
- Moula, A. (red.), 2009, *Empowermentorienterat socialt arbete*, Studentlitteratur AB, Lund.
- Murray, S., 2012, *Autism*, Routledge, Perlego.
- Nason B., 2019, *The Autism Discussion Page on Stress, Anxiety, Shutdowns and Meltdowns: Proactive Strategies for Minimizing Sensory, Social and Emotional Overload*, Jessica Kingsley Publishers, Perlego.
- Nordlund-Spiby, R., 2018, *Om att använda rätt begrepp – funktionshinder, funktionsnedsättning eller funktionsvariation*. Tillgänglig: <https://blogi.thl.fi/sv/om-att-anvanda-ratt-begrepp-funktionshinder-funktionsnedsattning-eller-funktionsvariation/> Hämtad: 3.11.2022
- Näkki, P. & Sayed, T. (toim.), 2015, *Asiakastyön menetelmiä – Sosiaalialalla*, Edita Publishing Oy, Keuruu.
- Patel R. & Davidson B., 2011, *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*, Studentlitteratur AB, Lund.
- Plimley, L.A., 2007, A review of quality of life issues and people with autism spectrum disorders, *British Journal of Learning Disabilities*, 35(4), s. 205–213. Tillgänglig: EBSCOhost. Hämtad 26.9.2022
- Social- och hälsovårdsministeriet, 2022, *Klientens rättigheter inom socialvården*,
Tillgänglig: <https://stm.fi/sv/klient-inom-socialvarden> Hämtad: 25.10.2022
- Socialvårdslagen 30.12.2014/1301*, Finlands författningssamling, Tillgänglig: <https://finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2014/20141301> Hämtad: 25.10.2022
- Storø, J., 2013, *Practical Social Pedagogy*, Policy Press, Perlego.

- THL, 2022a, *Handbok om funktionshinderservice*, Tillgänglig:
<https://thl.fi/sv/web/handbok-om-funktionshinderservice> Hämtad: 25.10.2022
- THL., 2022b, *Funktionshinder och funktionsnedsättningar*. Tillgänglig:
<https://thl.fi/sv/web/handbok-om-funktionshinderservice/funktionshinder-i-samhället/funktionshinder-och-funktionsnedsattning> Hämtad: 3.11.2022
- Udo, C., 2020, *Personcentrerad vård*. Tillgänglig:
<https://www.vardhandboken.se/arbetssatt-och-ansvar/bemotande-i-var-d-och-omsorg/bemotande-i-var-d-och-omsorg-vardegrund/personcentrerad-var-d/#:~:text=I%20v%C3%A5rden%20och%20litteraturen%20anv%C3%A4nds,begreppen%20kan%20d%C3%A4rf%C3%B6r%20betraktas%20som> Hämtad: 29.10.2022
- Wing, L., 2012, *Autismspektrum – Handbok för föräldrar och professionella*, 2 uppl., Studentlitteratur AB, Lund.

Bilagor

Här presenterar vi fem artiklar som vi kommer använda oss av i vårt arbete. Vi har en bilaga (Bilaga 1) som beskriver artikelsökningen och en bilaga som beskriver artiklarna (Bilaga 2).

Databas	Datum	Sökord	Antal träffar	Antal använda träffar
EBSCOhost	12.9.2022	autism or asd or autism spectrum disorder person centred or patient centred housing or everyday life	323	3
EBSCOhost	6.2.2023	Psychosocial effects young adults or adolescents or teenagers or college students autism spectrum disorders or autism or asd or aspergers syndrome soft skills training	6	1
EBSCOhost	6.2.2023	autism or asd or autism spectrum disorder adults or young adult or adolescents occupation or employment or workplace implications or impact or effect or consequence Employer outcomes	44	1
EBSCOhost	16.1.2023	asd or autism spectrum disorder or autism Occupational transition process	5	1
EBSCOhost	17.1.2023	Asd or autism spectrum disorder or autism or autistic Social assistance or social guidance Transition to adulthood or transition	250	1
EBSCOhost	17.1.2023	Asd or autism spectrum disorder or autism or autistic Social assistance or social guidance Transition to adulthood or transition Person centered or client centered	211	2

EBSCOhost	2.2.2023	autism or asd or autism spectrum disorder or asperger's or asperger's syndrome or autistic disorder or aspergers person centred or person-centred or person centered or person-centered transition or transitioning or transfer or transition period or transition phase empowerment or empowering or empower young adults or adolescents or teenagers or college students	255	1
-----------	----------	---	-----	---

Bilaga 1. Sökningsprocess

Nmr. Datum.	Författare	Titel	Syfte	Metod	Resultat
	Årtal				
1. 12.9.2022	Mupaku, W.M., van Breda, A.D., Kelly, B. 2021	Transitioning to adulthood from residential childcare during COVID-19: Experiences of young people with intellectual disabilities and/or autism spectrum disorder in South Africa	Att undersöka hur Covid-19 har haft för påverkan på personer med AST i deras övergångsresa.	Semistrukturerade intervjuer genomfördes med sex vårdgivare med intellektuella funktionsnedsättningar och deras tre vårdare.	Tre kä framkom analysen: ungdomarna på tillbakag självständig grund av stö i rutiner möjligheter flytta ut i vä Uppkomst psykiska som på deras överg myndig. Ungdomarna deras vå upplevde fördjupning relation klient och vilket fö övergången som vården.

2. 12.9.2022	Gaona, C., Palikara, O., Castro, S. 2019 Gaona et al. (2019)	I'm ready for a new chapter": The voices of young people with autism spectrum disorder in transition to post-16 education and employment	Att utforska åsikter och erfarenheter av 12 ungdomar med AST i övergången till utbildning och anställning vid 16 års ålder.	Intervjustudie.	Resultatet av intervjuerna blandade känslor och upplevelser av övergång. De deltagarna upplever känslor av spänning och önskemål att bli självständiga, däremot så många av dem hade också föränt även en oro och sorg.
3. 12.9.2022	Thompson, C., Bölte S., Falkmer, T., Girdler, S. 2018	To be understood: Transitioning to adult life for people with Autism Spectrum Disorder	Att utforska upplevelser av föräldrar med unga personer med AST i koppling till deras barns övergång från ung till myndig.	Data blev insamlat genom fyra strukturerade fokusgrupper med 19 föräldrar till unga med ASD. Anledningen till grupper var att ge föräldrarna möjlighet att diskutera delad förståelse för upplevelser.	Att föräldrar och personer med ASD kan familjer och föräldrar fortsätta spela en viktig roll i övergången till bli myndig. Föräldrarna uttryckte en önskan att deras barn förstås, förstå världen och att lyckas.

4. 6.2.2023	Solomon, C. 2020	Autism and Employment: Implications for Employers and Adults with ASD	Artikeln undersöker vilka fördelar en person med AST kan ha för ett företag samt, lönsamheten för ett företag att anställa en person med AST.	Litteratur översikt.	<p>Företag anställer p med AST behöva ha resurser f övervaka oc personen men det ekonomiskt för företa anställa p med AST.</p> <p>Ifall person AST får st handledning livsfärdighe vissa fär som behövs arbetsplats arbetsplatsen sina kunsk förståelse diagnosen s till förde företagets lönsamhet.</p>
-------------	-------------------------	---	--	----------------------	--

5. 6.2.2023	Connor, A. Sung, C. Strain, A. Zeng, S. Fabrizi, S. 2020	Building Skills, confidence, and Wellness: Psychosocial Effects of Soft Skills Training for Young Adults with Autism.	Att undersöka hur träningsprogram med fokus på arbetsrelaterade sociala färdigheter kan ha påverkan på unga vuxna med AST.	En empirisk undersökning utan slumpmässig tilldelning. Undersökningen gjordes omedelbart efter interventionen och uppföljning efter två månader.	Resultaten visade att ett träningsprogram ger statistiskt signifikanta förbättringar i kognition, funktion och självförtroende. Dessutom rapporterar deltagarna signifikanta minskningar i ångest och minskande depressiva symptom. Resultatet visar att träning i färdigheter är lämpligt för personer med autism och ger signifikanta minskningar av ångest och depression. Träningen stärkt fungerande sociala färdigheter och bredare effekter på social självförtroende.
-------------	---	---	--	--	---

					psykiskt välbefinnande deltagande.
6. 16.1.2023	Baric, V., Hemmingsson, H., Hellberg, K. & Kjellberg, A., 2017	The Occupational Transition Process to Upper Secondary School, Further Education and/or Work in Sweden: As Described by Young Adults with Asperger Syndrome and Attention Deficit Hyperactivity Disorder	Att beskriva yrkesövergångsprocessen till gymnasieskola, vidareutbildning och/eller arbete och utforska vilket stöd som påverkar processen ur unga vuxnas perspektiv med AST eller ADHD.	Kvalitativ Intervjustudie.	Resultatet v övergångspr är en lång som börjar mellanstadie fortsätter ti unga anställning vidareutbild samt även a stanna k anställning vidareutbild Visar även stöd som påverka pr som förbe till öv praktisk arbetslivserf i en säker samt stöd arbetsplats.

7. 17.1.2023	Krieger B., Piškur B., Schulze C., Jakobs U., Beurskens A. & Moser A., 2018	Supporting and hindering environments for participation of adolescents diagnosed with autism spectrum disorder: A scoping review	Att kartlägga och fastställa vilka miljöer och sammanhang som har en konstruktiv och- negativ effekt för delaktigheten för unga personer med AST.	litteraturöversikt	Resultatet visar att det finns huvudsakliga faktorer som till inkludering delaktighet för personer med den ena är h en miljö ka en känsl trygghet huruvida tryggheten personen eller ger p det stöd som för delaktig andra är h miljöer personerna a och upp sociala kont olika männis igen hur de negativ eller effekt. Det även en faktor som om dilemn exkludering utanförskap
--------------	---	--	---	--------------------	---

					personer med och huruvida kan jämföras andra grupper
8. 17.1.2023	Robledo, J. & Donnellan, A. M., 2016	Supportive relationships in Autism Spectrum Disorder: perspectives of Individuals with ASD and Supporters	Att skapa en substentiell teori om stödjande relationer för personer med AST.	En kvalitativ studie med djupgående intervjuer, observationer av deltagare och dokumentanalys.	Resultaten visar att kvaliteten relationen personen med och person stödder den vara en faktor för stödet/hjälpen ha önskad och vara effektiv
9. 17.1.2023	Hagner, D., Kurtz, A., May, J. & Cloutier, H., 2014	Person- centered planning for Transition- Aged youth with autism	Att hitta verktyg och metoder som kan användas för att hjälpa personer med AST i deras övergång att inkluderas i på ett personcentrerat sätt	Blandade metoder användes, bland annat en kvalitativ analys av deltagarnas berättelser samt en kvantitativ analys för att besvara en av tre	Resultaten visar att det är och önskvärd tillämpa personcentrerad planeringssätt

		spectrum disorders	vid planeringstillfällen av övergången.	frågeställningar. Deltagarna blev valda efter att ha anmält intresse om stödbehov under övergångsperioder.	planering övergången. kan ha en effekt både klientmöten även för resultat vi vuxenlivet.
10.	O'Grady, M., 2021	A study on the impact of coacing in enhancing the potential of youth adults with diagnosis of autism to better manage life transitions	Hur psykologiskt inriktat coaching kan fungera som arbetssätt för att förbättra potentialen hos unga med AST.	En sammanfattning av 8 personers upplevelse före och efter de deltagit i coaching programmet hos skribenten.	Coaching programmet sig ha en effekt personernas självmedvet deras kognition, målsättning hur de nådde

Bilaga 2. Forskningsartiklar